

Obsah

AUTORSKÝ KOLEKTIV	VII	2. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V KARDIOLOGII	
PŘEDMLUVA PROFESORA JAROSLAVA BLAHOŠE.....	XXXIX	<i>Michael Aschermann, Aleš Linhart, Helena Brodská</i>	
PŘEDMLUVA PROFESORA VÁCLAVA PAČESA	XL		
ÚVOD.....	XLI		
1. OBECNÝ ÚVOD K LABORATORNÍMU VYŠETŘENÍ			
<i>Tomáš Zima, Květa Pelínková</i>			
1.1. Úvod.....	1	2.1. Laboratorní vyšetření užívaná v diagnostice hypertenze	13
1.2. Obecné charakteristiky metody	2	2.2. Laboratorní vyšetření užívaná v diagnostice aterosklerózy	13
■ Nejčastěji vyhodnocované výkonnostní parametry analytické metody/postupu měření	3	2.2.1. Nové biochemické markery využívané v diagnostice aterosklerózy věncitých tepen.....	13
■ Nejčastěji užívané pojmy	3	2.3. Laboratorní vyšetření užívaná v diagnostice ischemické choroby srdeční.....	14
1.3. Referenční hodnoty.....	4	2.3.1. Laboratorní ukazatele nekrozy myokardu	15
1.4. Laboratorní vyšetření	4	■ Kreatinkináza	16
1.5. Preanalytická část laboratorního vyšetření	5	■ Myoglobin.....	17
1.5.1. Biologické vlivy.....	5	■ Troponiny.....	17
1.5.2. Odběr biologického materiálu.....	7	■ Natriuretický peptid typu B.....	18
■ Odběr krve.....	8	■ Heart fatty acid binding protein.....	19
■ Odběr ostatního biologického materiálu	9	■ Karboanhydráza III	19
1.5.3. Separace a transport materiálu.....	10	■ Lehké řetězce myozinu.....	19
1.5.4. Skladování materiálu	10	■ Ischémií modifikovaný albumin	19
1.6. Systémy kvality v laboratoři	10	■ Glykogenfosforyláza	19
1.6.1. Přístupy k zabezpečování kvality	11	■ Plazmatická oxidáza	19
1.7. Indikace, riziko a účelnost vyšetření	12	■ C-reaktivní protein	20
		■ Aspartátaminotransferáza.....	21
		■ Laktátdehydrogenáza.....	21
		2.3.2. Strategie využití laboratorní testů u nemocných s bolestmi na hrudníku... ..	21
		2.3.3. Stratifikace rizika v časné fázi akutních koronárních syndromů	21
		2.4. Laboratorní vyšetření užívaná při srdečním selhání	22
		■ Natriuretický peptid typu B.....	22
		2.5. Laboratorní vyšetření nemocných s plicní embolií	23
		■ D-dimery.....	23

■ BNP, NT-proBNP.....	23	4.3.	Vyšetření kostní dřeně.....	41
■ Troponiny.....	23	4.3.1.	Metody odběru vzorku.....	41
■ H-FABP.....	24	■ Aspirační punkce kostní dřeně.....	41	
2.6. Laboratorní vyšetření užívaná		■ Trepanobiopsie.....	42	
v diagnostice infekčních onemocnění		4.3.2. Cytologické vyšetření punktátu		
v kardiologii.....	24	kostní dřeně (examination of bone		
2.6.1. Infekční endokarditida.....	24	marrow film).....	42	
2.6.2. Myokarditida.....	24	4.3.3. Histologické vyšetření kostní dřeně.....	42	
2.6.3. Perikarditida.....	24	4.4. Speciální vyšetřovací metody.....	43	
2.7. Laboratorní vyšetření užívaná		4.4.1. Cytochemické vyšetření krevních		
v angiologii.....	25	buněk.....	43	
		4.4.2. Cytogenetické a molekulárněbiologické		
		vyšetření buněk kostní dřeně.....	44	
		■ Cytogenetické vyšetření.....	44	
		■ Metody molekulárněbiologické.....	45	
		4.4.3. Imunofenotypizace.....	46	
		4.4.4. Kultivace hematopoetických buněk		
		<i>in vitro</i>	47	
		4.5. Vyšetření jednotlivých krevních řad.....	47	
		4.5.1. Červený krevní obraz.....	48	
		■ Algoritmus diagnostického postupu		
		u hypoproliferativních anémií.....	48	
		■ Vypočítané hodnoty červeného		
		krevního obrazu.....	50	
		■ Retikulocytární index.....	50	
		■ Stav železa v organismu.....	50	
		■ Vyšetřovací možnosti ke zjištění		
		stavu železa v organismu.....	52	
		■ Hemolytické anémie –		
		vyšetřovací možnosti, algoritmus.....	53	
		■ Přímý antiglobulinový test.....	54	
		■ Nepřímý antiglobulinový test.....	54	
		■ Haptoglobiny.....	54	
		■ ADAMTS13.....	55	
		■ Testy, které se při podezření		
		na hemolytickou anémii rutinně		
		nevyšetřují.....	56	
		■ Zvýšený počet erytrocytů.....	56	
		4.5.2. Bílá krevní řada.....	57	
		■ Leukocytóza.....	57	
		■ Leukemoidní reakce.....	57	
		■ Leukopenie.....	58	
		■ Pancytopenie.....	58	
		4.6. Algoritmus vyšetření u vybraných		
		hematologických malignit.....	58	
		4.6.1. Lymfoproliferace.....	58	
		■ Diagnostický algoritmus		
		u maligních lymfomů.....	58	
		■ Diagnostický algoritmus		
		u chronické lymfatické leukémie.....	60	
		■ Diagnostický algoritmus		
		u mnohočetného myelomu.....	62	
		■ Monoklonální gamapatie		
		nejasného významu.....	63	
		4.6.2. Myeloproliferace.....	65	

3. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V PNEUMOLOGII

Jiří Homolka

3.1. Úvod.....	27
3.1.1. Laboratorní vyšetření v pneumologii.....	27
3.1.2. Mykobakteriologická vyšetření.....	28
3.1.3. Imunologická a alergologická vyšetření	
v pneumologii.....	28
3.1.4. Bioptická vyšetření v pneumologii.....	28
3.1.5. Izotopová vyšetření v pneumologii.....	28
3.1.6. Analýza vydechaného vzduchu nebo	
kondenzátu vydechaného vzduchu.....	29
3.2. Diagnostické postupy	
u vybraných plicních chorob.....	30
3.2.1. Tuberkulóza.....	30
3.2.2. Bronchogenní karcinom.....	30
3.2.3. Emfyzém při deficitu α_1 -antitrypsinu.....	32
3.2.4. Asthma bronchiale.....	32
3.2.5. Chronická bronchitida a emfyzém.....	33
3.2.6. Pleuritidy.....	34
3.2.7. Sarkoidóza.....	35
3.2.8. Kryptogenní fibrotizující alveolitida	
– idiopatická plicní fibróza.....	36
3.2.9. Plicní alveolární proteinóza.....	37
3.2.10. Idiopatická plicní hemosideróza.....	37

4. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V HEMATOLOGII

*Jan Haber, Kristina Forsterová,
Pavel Klener jr., Jan Kvasnička,
Daniela Dušková, Lukáš Darebníček*

4.1. Úvod.....	39
<i>Jan Haber, Kristina Forsterová, Pavel Klener jr.</i>	
4.2. Rutinní vyšetření	
periferního krevního obrazu.....	39
4.2.1. Vyšetření krevního obrazu	
na automatických analyzátoch.....	39
4.2.2. Vyšetření periferního krevního obrazu	
v mikroskopu.....	40

	■ Ph-negativní myeloproliferativní neoplazie	65		■ Techniky vyšetření krevních skupin v AB0, antigenu D (RhD) a screeningu nepravidelných antierytrocytárních protilátek	84
	■ Kritéria pro diagnózu myelodysplastického syndromu.....	66		■ Předtransfuzní vyšetření u autologních transfuzních přípravků.....	85
4.7.	Vyšetření hemostázy a hemokoagulace	67		■ Přímý antiglobulinový test a typické nálezy u vybraných klinických stavů.....	85
	<i>Jan Kvasnička</i>			■ Další imunohematologická vyšetření.....	85
4.7.1.	Koagulační faktory.....	68		■ Molekulárněgenetická vyšetření v transfuzním lékařství	86
	■ Protrombin	68		■ Laboratorní vyšetření nežádoucí reakce po transfuzi.....	86
	■ Fibrinogen.....	68			
	■ Von Willebrandův faktor	69			
4.7.2.	Inhibitory koagulačních faktorů	69			
	■ Inhibitory serinových proteáz	69			
	■ Inhibitory kofaktorů koagulačních faktorů	70			
4.7.3.	Fibrinolytický systém.....	70			
4.7.4.	Testy používané k vyšetření hemostázy, koagulace a fibrinolýzy	71			
	■ Testy primární hemostázy	71			
	■ Hemokoagulační testy.....	74			
	■ Vyšetření fibrinolýzy.....	76			
	■ Vyšetření inhibitorů krevního srážení.....	77			
4.7.5.	Vyšetřovací algoritmus některých významných krvácivých nebo trombofilních stavů.....	78			
	■ Diseminovaná intravaskulární koagulace.....	78			
	■ Antifosfolipidový syndrom.....	78			
	■ Hyperhomocysteinémie.....	79			
	■ Genetické testy doporučené k stanovení dědičné trombofilie.....	79			
4.7.6.	Změny v periferním krevním obraze po splenektomii	80			
4.8.	Laboratorní vyšetření v transfuzním lékařství.....	80			
	<i>Daniela Dušková, Lukáš Darebníček</i>				
4.8.1.	Úvod.....	80			
4.8.2.	Laboratorní vyšetření dárce krve a krevních složek	80			
	■ Vyšetření krevního obrazu	80			
	■ Imunohematologická vyšetření dárců krve a krevních složek.....	81			
	■ Techniky vyšetření krevních skupin v AB0, antigenu D (RhD) a screeningu nepravidelných antierytrocytárních protilátek	82			
	■ Vyšetření infekčních markerů u dárců krve a krevních složek.....	82			
	■ Kontrola kvality transfuzních přípravků.....	83			
4.8.3.	Předtransfuzní laboratorní vyšetření.....	83			
	■ Standardní předtransfuzní laboratorní vyšetření	83			
			5. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V GASTROENTEROLOGII		
			<i>Julius Špičák, Jan Martínek, Petr Kocna, Milan Lukáš</i>		
			5.1. Diagnostika <i>Helicobacter pylori</i>	89	
			5.1.1. Neinvasivní metody	89	
			■ Sérologické vyšetření.....	89	
			■ Průkaz antigenu <i>H. pylori</i> ve stolici... ..	90	
			■ Dechový test	91	
			5.1.2. Invazivní metody.....	92	
			■ Histologické vyšetření.....	92	
			■ Rychlý ureázový test	92	
			■ Mikrobiologické vyšetření.....	93	
			■ Metody molekulární biologie	93	
			5.2. Vyšetření žaludeční sekrece a laboratorní diagnostika Zollingerova-Ellisonova syndromu	94	
			5.2.1. Měření výdeje kyseliny chlorovodíkové	94	
			5.2.2. Kvalitativní vyšetření sekrece kyseliny	94	
			5.2.3. Laboratorní diagnostika Zollingerova-Ellisonova syndromu	95	
			■ Stanovení koncentrace gastrinu.....	95	
			■ Sekretinový test.....	95	
			5.3. Diagnostika idiopatických střevních zánětů	95	
			5.3.1. Sérologické ukazatele zánětlivé aktivity IBD	96	
			5.3.2. Fekální markery	97	
			5.3.3. Stanovení aktivity ulcerózní kolitidy kombinovanými indexy.....	97	
			5.3.4. Stanovení aktivity Crohnovy nemoci	98	
			5.3.5. Diagnóza a diferenciální diagnóza u zánětlivých střevních onemocnění	99	

5.4.	Diagnostika malabsorpčního syndromu	99	6.3.2.	Testy odrážející poruchy na úrovni žlučových a kanikulárního pólu jaterní buňky	119
5.4.1.	Stanovení tuku ve stolici	100	■ Alkalická fosfatáza	119	
5.4.2.	Malabsorpce žlučových kyselin	101	■ Gama-glutamyltransferáza	120	
5.4.3.	Xylózový test	101	■ 5-nukleotidáza	121	
5.4.4.	Laktózový test	101	■ Ostatní enzymy	121	
5.4.5.	Vyšetření absorpce vitamínu B ₁₂ (Schillingův test)	101	6.3.3.	Testy měřící syntetickou činnost jater	121
5.4.6.	Celiakie	101	■ Albumin	121	
5.4.7.	Speciální vyšetření střevní funkce	103	■ Prealbumin	121	
5.5.	Screening kolorektálního karcinomu	103	■ Změny γ-globulinů	121	
5.6.	Vyšetření zevně sekretorické funkce pankreatu	105	■ Koagulační faktory	121	
5.6.1.	Vyšetření s duodenální intubací	105	■ Plazmatické lipidy a lipoproteiny	122	
5.6.2.	Orální funkční testy	105	6.3.4.	Analyty měřící transportní a exkreční kapacitu jater	123
5.6.3.	Enzymy ve stolici	106	■ Bilirubin	123	
5.6.4.	Dechové testy	106	■ Delta-bilirubin	124	
5.6.5.	Endokrinní testy	106	■ Urobilinogen	124	
5.6.6.	MR cholangiopankreatografie po stimulaci	106	■ Žlučové kyseliny	125	
5.6.7.	Souhrnné zhodnocení funkčních testů	106	6.3.5.	Testy měřící schopnost a kapacitu jater metabolizovat endogenní i xenogenní látky	125
5.7.	Laboratorní diagnostika akutní pankreatitidy	107	■ Amoniak	125	
5.7.1.	Laboratorní vyšetření	107	■ Karbohydrát-deficientní transferrin	126	
■ Nespecifická laboratorní vyšetření ..	107		■ Dynamické testy	126	
■ Specifické laboratorní metody	107		6.3.6.	Biochemická vyšetření u vybraných jaterních chorob	129
5.7.2.	Laboratorní určení etiologie pankreatitidy	109	■ Hemochromatóza	129	
5.7.3.	Stanovení tíže pankreatitidy («staging»)	109	■ Wilsonova choroba	129	
■ Klinická kritéria	109		■ Hepatocelulární karcinom	129	
■ Multifaktoriální systémy	109		■ Porfýrie	129	
■ Jednoduchá laboratorní kritéria	110		■ Jaterní fibróza a cirhóza	130	
■ Cytokiny	112		6.4.	Imunologická a sérologická diagnostika hepatitid	130
■ Peritoneální laváž	112		6.4.1.	Hepatitida A	130
■ Zobrazovací metody	112		6.4.2.	Hepatitida B	131
			6.4.3.	Hepatitida C	132
			6.4.4.	Hepatitida D	133
			6.4.5.	Hepatitida E	133
			6.5.	Vyšetření nespecifických protilátek v diagnostice jaterních onemocnění	133
			6.6.	Doporučené vyšetřovací postupy u abnormálních laboratorních nálezů	134
			■ Izolované zvýšení aminotransferáz	134	
			■ Izolované zvýšení γ-glutamyltransferázy	134	
			■ Zvýšení alkalické fosfatázy	134	
			■ Zvýšení bilirubinu	134	
			■ Mírná difuzní abnormalita jaterních testů	135	
			■ Akutní hepatitida	135	
			■ Chronická hepatitida	135	
6.	LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V HEPATOLOGII				
	<i>Libor Vitek, Zdeněk Mareček</i>				
6.1.	Úvod	115			
6.2.	Základní funkce jater	115			
6.2.1.	Metabolismus jater za patologických podmínek	116			
■ Poruchy metabolismu sacharidů	116				
■ Poruchy metabolismu lipidů	116				
■ Poruchy metabolismu bílkovin	116				
■ Poruchy biotransformačních a detoxifikačních funkcí jater	116				
6.3.	Biochemická vyšetření	117			
6.3.1.	Testy odrážející poškození hepatocytů	118			
■ Aminotransferázy	118				
■ Další enzymové markery	119				

7. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V NEFROLOGII

Vladimír Tesář

7.1.	Úvod.....	137
7.1.1.	Anatomické a fyziologické poznámky.....	137
7.1.2.	Patofyziologie ledvin a základní klinické jednotky.....	137
7.2.	Vyšetřovací metody u nemoci ledvin.....	141
7.2.1.	Chemické vyšetření moči a mikroskopické vyšetření močového sedimentu.....	141
	■ Objektivní a fyzikální vyšetření moči.....	141
	■ Chemické vyšetření diagnostickými proužky.....	143
	■ Mikroskopické vyšetření močového sedimentu.....	144
7.2.2.	Vyšetření proteinurie.....	145
7.2.3.	Vyšetření funkce ledvin.....	148
	■ Vyšetření glomerulární filtrace.....	148
	■ Vyšetření tubulárních funkcí.....	151
7.2.4.	Imunologická vyšetření.....	152
7.2.5.	Zobrazovací metody.....	153
7.2.6.	Renální biopsie.....	154
7.2.7.	Vyšetření urolitiázy.....	156

8. PORUCHY METABOLISMU SACHARIDŮ A DIABETES MELLITUS

Jan Škrha

8.1.	Charakteristika sacharidů.....	159
8.2.	Syndrom hypoglykémie.....	159
8.2.1.	Diagnostika hypoglykémie.....	160
8.3.	Syndrom hyperglykémie.....	161
8.3.1.	Screening diabetu.....	161
8.3.2.	Monitorování diabetu.....	162
8.4.	Používané analyty.....	162
8.4.1.	Stanovení glukózy – glykémie.....	162
8.4.2.	Glykemický profil.....	163
8.4.3.	Glykosurie.....	164
8.4.4.	Fruktosamin.....	164
8.4.5.	Glykovaný hemoglobin.....	164
8.4.6.	Další metody používané v diabetologii.....	164
	■ Albuminurie.....	164
	■ Inzulin.....	164
	■ C-peptid a glukagonový test.....	165
	■ Vyšetření parametrů autoimunity ...	165
	■ Vyšetření sdružené autoimunity.....	165
	■ HLA typizace.....	165

	■ Genetické vyšetření při monogenní formě diabetes mellitus.....	165
8.5.	Vyšetření funkce B-buněk a působení inzulinu.....	166
8.5.1.	Orální glukózový toleranční test.....	166
8.5.2.	Intravenózní glukózový toleranční test.....	166
8.5.3.	Hyperinzulinemické clampy.....	166
8.6.	Závěr.....	167

9. PORUCHY METABOLISMU LIPIDŮ A LIPOPROTEINŮ

Aleš Žák

9.1.	Charakteristika a struktura lipidů a lipoproteinů.....	169
9.1.1.	Lipidy.....	169
9.1.2.	Mastné kyseliny.....	170
9.1.3.	Triacylglyceroly.....	173
9.1.4.	Glycerolfosfolipidy.....	174
9.1.5.	Sfingolipidy.....	174
9.1.6.	Cholesterol.....	174
9.1.7.	Lipoproteiny.....	174
	■ Změny koncentrace a složení lipoproteinů za chorobných stavů....	176
9.1.8.	Apolipoproteiny.....	177
9.2.	Poruchy metabolismu lipidů, hyperlipoproteinémie, dyslipoproteinémie.....	180
9.2.1.	Definice.....	180
9.2.2.	Klasifikace dyslipidemií.....	181
9.2.3.	Primární dyslipidémie s izolovaným zvýšením cholesterolu.....	182
	■ Familiární hypercholesterolemie	182
	■ Familiární defekt apolipoproteinu B-100.....	183
	■ Autosomálně dominantní hypercholesterolemie.....	183
	■ Autosomálně recesivní hypercholesterolemie.....	183
	■ Sitosterolemie.....	183
	■ Wolmanova choroba a nemoc ze strádání esterů cholesterolu.....	183
	■ Deficience 7- α -hydroxylázy cholesterolu.....	184
	■ Polygenní hypercholesterolemie.....	184
9.2.4.	Primární smíšené dyslipidémie.....	184
	■ Familiární kombinovaná hyperlipidémie.....	184
	■ Familiární dys- β -lipoproteinémie ...	185
	■ Deficience jaterní lipázy.....	185
9.2.5.	Primární dyslipidémie s hypertriacylglycerolemii.....	185
	■ Familiární hypertriacylglycerolemie.....	185

■ Idiopatická malabsorpce žlučových kyselin.....	186	9.3.16. Molekulárněbiologické metody.....	200
■ Familiární chylomikronémie.....	186	■ Stanovení variant apolipoproteinu E	200
9.2.6. Familiární dyslipidémie s nízkým LDL-cholesterolem.....	187	■ Stanovení familiárního defektu apolipoproteinu B-100	200
■ Familiární hypo- β -lipoproteinémie.....	187	■ Stanovení mutací v oblasti LDL-receptoru	201
■ Kongenitální α - β -lipoproteinémie... ..	187	■ Přímá diagnostika.....	201
9.2.7. Vrozené syndromy postihující lipoproteiny HDL.....	187	■ Nepřímá diagnostika.....	201
■ Deficience apoA-I a strukturální mutace apoA-I.....	187	9.4. Vyšetřování krevních lipidů a lipoproteinů.....	201
■ Tangierská choroba.....	188	9.4.1. Koncepce rizikových faktorů	202
■ Familiární deficience lecitin:cholesterolacyltransferázy.....	188	9.4.2. Stanovení kardiovaskulárního rizika... ..	203
■ Deficience transferového proteinu esterů cholesterolu a familiární hyper- α -cholesterolémie	188	9.4.3. Algoritmus vyšetření lipidů, apolipoproteinů a lipoproteinů	204
9.2.8. Varianty apolipoproteinu E.....	188		
■ Varianta apolipoproteinu E-4.....	189		
■ Varianta apolipoproteinu E-2.....	189		
9.2.9. Hyperlipoproteinémie(a)	189		
9.2.10. Aterogenní lipoproteinový fenotyp.....	191		
9.3. Význam stanovení jednotlivých analytů u poruch metabolismu lipidů a lipoproteinů.....	191		
9.3.1. Odběr krve a skladování materiálu.....	192		
9.3.2. Vzhled vzorku.....	193		
9.3.3. Chylomikronový test	193		
9.3.4. Celkový cholesterol	193		
9.3.5. Triacylglyceroly	193		
9.3.6. Fosfolipidy.....	194		
9.3.7. HDL-cholesterol.....	194		
9.3.8. Stanovení subfrakcí HDL ₂ a HDL ₃	194		
9.3.9. LDL-cholesterol.....	194		
■ Výpočet LDL-cholesterolu podle Friedewalda.....	195		
■ Výpočet LDL-cholesterolu při vysokých koncentracích Lp(a) nad 0,3 g/l.....	195		
■ Imunochemická separace LDL.....	195		
■ Ultracentrifugační analýza	195		
■ Přímé stanovení LDL-cholesterolu.. ..	195		
9.3.10. Malé denzní LDL.....	195		
9.3.11. Non-HDL-cholesterol.....	196		
9.3.12. Elektroforéza lipoproteinů	196		
9.3.13. Stanovení koncentrace částic LP:A-I	198		
9.3.14. Stanovení apolipoproteinů.....	198		
■ Stanovení apolipoproteinu B.....	198		
■ Stanovení apolipoproteinu A-I.....	199		
■ Stanovení apolipoproteinu A-II	199		
■ Stanovení lipoproteinu(a).....	199		
■ Stanovení apolipoproteinů C-II, C-III a E.....	200		
9.3.15. Nukleární magnetická rezonanční spektroskopie lipoproteinů	200		

10. HYPERHOMOCYSTEINÉMIE

Aleš Žák

10.1. Homocystein.....	209
10.1.1. Úvod	209
10.1.2. Názvosloví, struktura a výskyt.....	209
10.1.3. Metabolismus homocysteinu.....	209
10.1.4. Regulace metabolismu homocysteinu a jeho extracelulární transport	211
10.1.5. Odběr materiálu a způsoby stanovení.....	211
10.1.6. Genetické vyšetření.....	212
10.2. Hyperhomocysteinémie	212
10.2.1. Definice, diagnostika a příčiny	212
10.2.2. Hyperhomocysteinémie a riziko kardiovaskulárních onemocnění.....	213
10.2.3. Hyperhomocysteinémie a další onemocnění	214
10.2.4. Patogenní působení hyperhomocysteinémie	214

11. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V ENDOKRINOLOGII

Josef Marek

11.1. Úvod.....	217
11.2. Hypofýza	217
11.2.1. Technika vyšetřování hypofyzárních hormonů.....	217
11.2.2. Přehled vyšetřovaných hypofyzárních hormonů.....	217
11.2.3. Klinický význam jednotlivých hormonálních vyšetření	218
■ Růstový hormon.....	218
■ Inzulinu podobný růstový faktor a jeho vazebné proteiny.....	219
■ Prolaktin.....	219
■ Adrenokortikotropní hormon.....	220

	■ Thyreotropní hormon.....	220		■ Hyperkalcémie při	
	■ Gonadotropiny – folikulostimulační			hypervitaminóze D.....	237
	hormon a luteinizační hormon.....	220		■ Hypoparathyreóza.....	237
11.2.4.	Hypofunkce hypofýzy.....	221		■ Pseudohypoparathyreóza.....	238
	■ Vyšetřování snížené funkce			■ Sekundární hyperparathyreóza.....	238
	somatotropní osy.....	221	11.5.	Kůra nadledvin.....	238
	■ Vyšetřování centrálního		11.5.1.	Přehled vyšetřovaných hormonů.....	238
	hypokortizolismu.....	222	11.5.2.	Klinický význam jednotlivých	
	■ Vyšetřování centrální			laboratorních vyšetření.....	238
	hypothyreózy.....	223		■ Kortizol.....	238
	■ Vyšetřování centrálního			■ Aldosteron a plazmatická reninová	
	hypogonadismu.....	224		aktivita.....	240
	■ Laboratorní vyšetření nemocných		11.5.3.	Laboratorní postupy	
	s centrálním diabetes insipidus.....	224		u jednotlivých onemocnění.....	240
11.2.5.	Hypofyzární hyperfunkce.....	225		■ Cushingův syndrom.....	240
	■ Vyšetřování zvýšené sekrece			■ Laboratorní diagnostika hypertenze	
	prolaktinu.....	225		podmíněné systémem	
	■ Vyšetřování zvýšené sekrece			renin-angiotenzin-aldosteron.....	244
	růstového hormonu.....	227		■ Laboratorní diagnostika	
11.2.6.	Laboratorní vyšetření autoprotilátek			kongenitální nadledvinové	
	u hypofyzární hypofunkce.....	228		hyperplazie.....	246
11.3.	Štítná žláza.....	228		■ Laboratorní diagnostika	
11.3.1.	Přehled základních laboratorních			primárního hypokortikalismu.....	248
	vyšetření v diagnostice onemocnění			■ Laboratorní vyšetření autoprotilátek	
	štítné žlázy.....	228		u primárního hypokortikalismu.....	249
11.3.2.	Klinický význam jednotlivých		11.6.	Dřeň nadledvin.....	249
	laboratorních vyšetření v diagnostice		11.6.1.	Feochromocytom a paragangliom.....	249
	chorob štítné žlázy.....	228		■ Přehled vyšetřovaných hormonů	
	■ Supersenzitivní thyreotropin.....	228		v diagnostice feochromocytomu	
	■ Thyroxin.....	229		a paragangliomu.....	249
	■ Trijodthyronin.....	230		■ Klinický význam jednotlivých	
	■ Autoprotilátky.....	230		laboratorních vyšetření.....	250
	■ Thyreoglobulin.....	231		■ Laboratorní postupy	
	■ Vazebný globulin pro thyroxin.....	231		při vyšetřování feochromocytomu..	252
	■ Kalcitonin.....	231		■ Genetické vyšetření při	
11.3.3.	Molekulárněgenetické vyšetření.....	232		feochromocytomu.....	252
11.3.4.	Laboratorní postupy u jednotlivých		11.6.2.	Hypofunkce dřeně nadledvin.....	253
	onemocnění štítné žlázy.....	232	11.7.	Gonády.....	253
	■ Vyšetření funkce štítné žlázy.....	232	11.7.1.	Přehled vyšetřovaných hormonů a jejich	
	■ Vyšetření strumy.....	233		metabolitů při vyšetřování gonád.....	253
	■ Hyperthyreóza.....	233	11.7.2.	Klinický význam jednotlivých	
	■ Hypothyreóza.....	233		laboratorních vyšetření při vyšetřování	
	■ Záněty štítné žlázy.....	234		gonadální funkce u mužů.....	253
11.4.	Příštítná těliska.....	234		■ Testosteron.....	253
11.4.1.	Přehled vyšetřovaných laboratorních			■ Estrogeny.....	255
	ukazatelů.....	234	11.7.3.	Laboratorní postupy při vyšetřování	
11.4.2.	Klinický význam jednotlivých			hypogonadismu u mužů.....	255
	laboratorních vyšetření.....	234	11.7.4.	Klinický význam laboratorních	
	■ Parathormon.....	234		vyšetření při vyšetřování ovarii.....	255
	■ Peptid podobný PTH.....	236		■ Estrogeny.....	255
	■ Vitamin D.....	236		■ Progesteron.....	256
11.4.3.	Laboratorní postupy při vyšetřování			■ Androgeny.....	256
	poruch kalciového metabolismu.....	236	11.7.5.	Laboratorní postupy při vyšetřování	
	■ Primární hyperparathyreóza.....	236		endokrinnologických onemocnění	
	■ Hyperkalcémie při maligních			ovarií.....	256
	onemocněních.....	237		■ Poruchy menstruačního cyklu.....	256

	■ Hirsutismus a virilizace.....	258		■ Zlomeniny.....	278
11.8.	Hormonálně aktivní nádory gastrointestinálního traktu a pankreatu.....	259		■ Těhotenství a kojení.....	279
11.8.1.	Přehled vyšetřovaných hormonů u hormonálně aktivních nádorů gastrointestinálního traktu a pankreatu.....	259		■ Antikoncepce.....	279
11.8.2.	Laboratorní postupy při diagnostice jednotlivých nádorů.....	260		■ Léky (jiné než antiresorpční).....	279
	■ Karcinoid.....	260		■ Nespecifické ovlivnění kostních markerů.....	279
	■ Inzulinom.....	261		■ Imobilizace.....	279
	■ Gastrinom.....	261		■ Cirkadiální rytmy.....	279
	■ Glukagonom.....	262		■ Menstruační cyklus.....	280
	■ Vipom.....	262		■ Roční cykly.....	280
	■ Somatostatinom.....	262		■ Několikaleté cykly.....	281
	■ Ghrelinom.....	262	12.3.	■ Strava.....	281
				■ Cvičení.....	281
				12.3. Vyšetření minerálů v séru a v moči jako ukazatelů poruch kostního metabolismu.....	281
			12.3.1.	Vápník v séru.....	281
			12.3.2.	Anorganické fosfáty v séru.....	284
			12.3.3.	Biominalizace kosti.....	285
			12.3.4.	Hořčík v séru.....	285
			12.3.5.	Vylučování vápníku močí.....	286
			12.3.6.	Vylučování fosfátů močí.....	286
			12.4.	Vyšetření osteotropních hormonů.....	286
			12.4.1.	Parathormon.....	287
			12.4.2.	Protein podobný parathormonu (PTHrP).....	287
			12.4.3.	Kalcidiol.....	288
			12.4.4.	Kalcitriol.....	288
			12.4.5.	Kalcitonin.....	289
			12.4.6.	Fibroblastový růstový faktor 23 (FGF23).....	289
			12.4.7.	Lokální působky.....	290
			12.5.	Významné klinické nozologické jednotky.....	290
			12.5.1.	Postmenopauzální osteoporóza.....	290
				■ Výpověď biochemických markerů o rychlosti úbytku kostní hmoty.....	291
				■ Výpověď biochemických markerů o riziku zlomenin.....	292
				■ Výpověď markerů při monitorování antiresorpční léčby osteoporózy.....	293
				■ Výpověď markerů o ovlivnění rizika zlomeniny antiresorpční léčbou osteoporózy.....	295
				■ Výpověď markerů při monitorování anabolické léčby osteoporózy.....	295
			12.5.2.	Osteoporóza u mužů.....	295
			12.5.3.	Osteoporóza indukovaná glukokortikoidy.....	296
			12.5.4.	Rachitida.....	296
			12.5.5.	Osteomalacie.....	298
			12.5.6.	Poruchy sekrece parathormonu.....	300
			12.5.7.	Kostní choroba při nevratném selhání ledvin.....	300
			12.5.8.	Pagetova kostní choroba.....	301

12. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA KOSTNÍHO METABOLISMU

Jan Štěpán

12.1.	Charakteristika systému.....	263
12.1.1.	Složení kosti.....	263
12.1.2.	Funkce kosti.....	263
12.1.3.	Remodelace kosti.....	264
	■ Osteocyty.....	264
	■ Osteoklasty.....	265
	■ Osteoblasty.....	266
12.2.	Vyšetření biochemických markerů kostní remodelace.....	267
12.2.1.	Biochemické markery kostní remodelace.....	268
	■ S-osteokalcin.....	268
12.2.2.	Biochemické markery kostní novotvorby.....	269
	■ S-kostní alkalická fosfatáza.....	270
	■ Propeptidy prokolagenu typu I.....	271
12.2.3.	Biochemické markery osteoklastů a kostní resorpce.....	272
	■ Telopeptidy kolagenu typu I.....	272
	■ Pyridinolinové příčné spojky kolagenu v moči a v séru.....	274
	■ Kostní sialoprotein.....	275
	■ U-hydroxyprolin.....	275
	■ U-glykosidy hydroxylyzinu (Gal-Hyl a Glc-Gal-Hyl).....	276
	■ Osteoklastická (tartarát-rezistentní) kyselá fosfatáza.....	276
12.2.4.	Vyšetření biochemických markerů kostní remodelace – preanalytické faktory.....	276
	■ Věk (puberta, menopauza).....	277
	■ Pohlaví.....	277
	■ Etnické a geografické vlivy.....	278

12.5.9.	Sklerotizující postižení skeletu	301	13.5.	Laboratorní diagnostika u systémových vaskulitid.....	327
12.5.10.	Metastatické nádorové postižení skeletu	301	<i>Olga Kryštůfková</i>		
12.5.11.	Geneticky podmíněné poruchy kolagenu I. typu.....	302	13.5.1.	Laboratorní vyšetření	328
			13.5.2.	Hematologické vyšetření.....	329
			■ Sedimentace erytrocytů	329	
			■ Krevní obraz a diferenciální rozpočet bílých krvinek.....	329	
			13.5.3.	Biochemické vyšetření.....	330
			13.5.4.	Imunologické vyšetření	330
			■ Imunoglobuliny.....	330	
			■ Kryoglobuliny.....	330	
			■ Vyšetření komplementového systému a cirkulujících imunokomplexů	330	
			■ Autoprotilátky	331	
			■ Imunofenotypizace lymfocytů	333	
			13.5.5.	Mikrobiologické vyšetření	333
13. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V REVMATOLOGII					
<i>Karel Pavelka, Helena Dejmková, Jiří Zadina, Jiří Vencovský, Olga Kryštůfková</i>					
13.1.	Laboratorní metody u onemocnění indukovaných krystaly.....	305			
	<i>Karel Pavelka</i>				
13.1.1.	Hyperurikémie, dna.....	305			
13.1.2.	Další onemocnění indukovaná krystaly	309			
13.2.	Laboratorní diagnostika spondylartropatií.....	310			
	<i>Helena Dejmková</i>				
13.2.1.	Reaktivní artritida	310			
13.2.2.	Septické revmatické procesy	312			
	■ Bakteriální artritida				
	negonokoková	312			
	■ Bakteriální artritida gonokoková.....	313			
	■ Lymeská artritida	313			
	■ Osteoartikulární tuberkulóza	314			
	■ Virové artritidy	315			
13.3.	Vyšetření kloubní tekutiny a detekce krystalů	315			
	<i>Jiří Zadina</i>				
13.4.	Laboratorní diagnostika u systémových revmatických onemocnění.....	317			
	<i>Jiří Vencovský</i>				
13.4.1.	Úvod.....	317			
13.4.2.	Autoprotilátky.....	318			
	■ Antinukleární protilátky	319			
	■ Revmatoidní faktory a antiflagrinové protilátky.....	321			
	■ Protilátky proti cytoplazmě neutrofilních leukocytů.....	321			
	■ Antifosfolipidové protilátky.....	321			
13.4.3.	Přehled laboratorních vyšetření u systémových onemocnění.....	322			
	■ Revmatoidní artritida.....	322			
	■ Systémový lupus erythematoses.....	322			
	■ Antifosfolipidový syndrom.....	325			
	■ Systémová sklerodermie	325			
	■ Polymyozitida a dermatomyozitida.....	326			
	■ Sjögrenův syndrom.....	327			
	■ Smíšené onemocnění pojiva.....	327			
	■ Vaskulitidy	327			
14. VNITŘNÍ PROSTŘEDÍ					
<i>Antonín Kazda</i>					
14.1.	Definice, funkce a význam sledování ..	335			
14.2.	Tělesná voda.....	336			
14.3.	Osmolalita	338			
14.3.1.	Měření a výpočet osmolality (osmolal gap)	339			
	■ Předpoklady hodnocení poruch vodního a iontového metabolismu..	339			
14.4.	Iontové dysbalance.....	339			
14.4.1.	Efektivní osmolalita a její regulace.....	339			
14.4.2.	Sodný ion.....	341			
	■ Hyponatrémie.....	341			
	■ Hypernatrémie	343			
14.4.3.	Efektivní osmolalita a funkce ledvin....	344			
14.4.4.	Poruchy efektivní osmolality u postižení mozku.....	345			
	■ Hyponatrémie.....	345			
	■ Hypernatrémie	347			
14.4.5.	Chloridový ion.....	349			
14.4.6.	Draselný ion.....	350			
	■ Hypokalémie.....	351			
	■ Hyperkalémie	352			
14.4.7.	Hořečnatý ion	353			
	■ Hypomagnezémie	354			
	■ Hypermagnezémie.....	354			
14.4.8.	Kalcium.....	355			
	■ Hypokalcémie.....	355			
	■ Hyperkalcémie	356			
14.4.9.	Fosfáty	357			
	■ Hypofosfatémie	357			
	■ Hyperfosfatémie.....	358			
14.5.	Acidobazická rovnováha	358			
14.5.1.	Stálost pH, nárazníkové systémy.....	359			
14.5.2.	Vývoj acidobazických poruch.....	360			

14.5.3.	Vztahy mezi iontovými systémy a acidobazickou rovnováhou	361
14.5.4.	Metabolická acidóza.....	365
14.5.5.	Metabolická alkalóza	366
	■ Metabolická alkalóza ze zvýšení diference silných iontů ...	367
	■ Metabolická alkalóza ze snížení netěkavých slabých kyselin	368
14.5.6.	Respirační acidóza	370
14.5.7.	Respirační alkalóza.....	370
14.5.8.	Směšené poruchy	371
14.6.	Kyslíkové parametry	372
14.6.1.	Parciální tlak kyslíku.....	372
14.6.2.	Saturace hemoglobinu kyslíkem.....	372
14.6.3.	Koncentrace kyslíku v krvi.....	373
14.6.4.	pH a pCO ₂ žaludeční sliznice a sublingvální.....	373
14.7.	Laktát	374
	■ Nové názory na zvýšení laktátu v kritických stavech.....	375
14.8.	Celková bílkovina, albumin	375

15. REAKTIVNÍ FORMY KYSLÍKU A DUSÍKU A ANTIOXIDAČNÍ SYSTÉMY

Tomáš Zima, Marta Kalousová

15.1.	Úvod.....	379
15.2.	Prooxidanty a antioxidanty	379
	■ Prooxidanty	379
	■ Antioxidanty.....	382
15.3.	Metody detekce poškození organismu volnými radikály	383
15.3.1.	Přímá stanovení.....	383
	■ Stanovení kyslíkových radikálů	383
	■ Stanovení radikálů dusíku a jeho aduktů.....	384
	■ Stanovení látek generujících radikály.....	384
15.3.2.	Nepřímá stanovení.....	384
	■ Produkty poškození základních látek vlivem radikálů	384
	■ Antioxidační systémy	386
15.3.3.	Reakce imunitního systému při působení volných radikálů.....	387
15.3.4.	Metody molekulární genetiky.....	387
15.3.5.	Metody popisující děje související s oxidačním stresem.....	387
15.4.	Závěr	387

16. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA NUTRIČNÍHO STAVU

Antonín Kazda

16.1.	Úvod.....	389
16.2.	Jednoduché hladovění	389
16.3.	Stresové hladovění.....	390
16.4.	Diagnostika malnutrice.....	390
16.5.	Množství a kvalita živin přiváděných nutriční podporou.....	392
16.6.	Monitorování nutriční podpory.....	393
16.6.1.	Klinické, antropometrické a biofyzikální parametry	393
16.6.2.	Biochemické parametry	394
	■ Bilance dusíku	394
	■ Proteinové markery nutričního stavu.....	394
	■ Růstový faktor 1 podobný inzulinu a jeho vazebné bílkoviny	395
	■ Vylučování 3-methylhistidinu jako marker svalové proteolýzy.....	395
	■ Sledování iontů.....	395
	■ Další biochemické parametry	395
	■ Mikronutrienty.....	396
	■ Imunologické markery	396
16.7.	Metabolické komplikace parenterální výživy	396
	■ Komplikace z nutričního nedostatku.....	396
	■ Komplikace z nutričního nadbytku	396
16.7.1.	Glukóza.....	397
	■ Hyperglykémie	397
	■ Hypoglykémie	397
16.7.2.	Aminokyseliny.....	398
16.7.3.	Tukové emulze	398
16.7.4.	Ionty	399
16.7.5.	Acidobazická rovnováha	399
16.7.6.	Hepatobiliární komplikace.....	399
	■ Steatóza jater	399
	■ Cholestatické jaterní onemocnění ...	399
	■ Žlučové kameny	400
16.7.7.	Gastrointestinální atrofie.....	400
16.7.8.	Kostní onemocnění.....	400
16.8.	Metabolické komplikace enterální výživy	400
	■ Poruchy vnitřního prostředí při enterální výživě	401
	■ Vlastní metabolické komplikace	401
16.9.	Refeeding syndrom	401
16.10.	Mikronutrienty	402
16.10.1.	Stopové prvky	404
	■ Definice, biochemické funkce, měření.....	404
	■ Stopové prvky a oxidační stres.....	404
	■ Toxicita stopových prvků.....	404

■ Speciální problémy stopových prvků v intenzivní péči	405
■ Zinek.....	405
■ Měď.....	406
■ Selen.....	408
■ Železo	409
■ Chrom	411
■ Mangan.....	412
■ Molybden.....	412
■ Kobalt	413
■ Jod.....	413
■ Fluor.....	414
16.10.2. Vitamíny.....	414
■ Vitamin A.....	414
■ Vitamin D	415
■ Vitamin E.....	416
■ Vitamin K.....	417
■ Vitamin C.....	418
■ Thiamin (vitamin B ₁).....	418
■ Riboflavin (vitamin B ₂)	419
■ Kyselina nikotinová (niacin)	420
■ Pyridoxin (vitamin B ₆ , pyridoxalfosfát)	420
■ Kyselina listová (folát)	421
■ Vitamin B ₁₂ (kobalamin).....	421
■ Biotin	422
■ Kyselina pantotenová.....	422
17. NÁDOROVÉ MARKERY <i>Pavel Klener, Ivan M. Malbohan, Marta Kalousová, Tomáš Zima</i>	
17.1. Úvod.....	425
17.2. Obecné zásady racionální indikace nádorových markerů.....	426
17.3. Metody stanovení.....	426
17.4. Přehled nejčastěji používaných nádorových markerů.....	427
17.4.1. Onkofetální antigeny	427
■ Alfa-fetoprotein	427
■ Karcinoembryonální antigen	427
■ Lidský choriový gonadotropin – β-hCG, UGP, »kyselé« hCG.....	428
■ Alkalická fosfatáza – placentární izoenzym.....	428
17.4.2. Tkáňové či orgánově specifické antigeny	428
■ Prostatický specifický antigen	428
■ Neuron-specifická enoláza.....	429
■ Antigen CA 125.....	429
■ Antigen CA 15-3	430
■ Antigen CA 549.....	430
■ Antigen CA 19-9.....	430
■ Antigen CA 72-4	430
■ CYFRA 21-1	431
■ Tkáňový polypeptidový antigen	431
■ Antigen karcinomů ze skvamózních buněk.....	431
■ Mucin-like cancer associated antigen	432
■ Thyreoglobulin	432
■ Kalcitonin.....	432
17.4.3. Nespecifické markery.....	432
■ Beta ₂ -mikroglobulin	432
■ Ferritin	432
■ Laktátdehydrogenáza.....	433
■ Pro-gastrin-releasing peptid.....	433
■ Protein S-100b.....	433
17.4.4. Buněčné a genetické markery.....	434
■ Steroidní receptory	434
■ Markery spojené se signální transdukcí	435
■ Markery inaktivace supresorových genů.....	435
■ Cirkulující buněčné elementy	435
17.4.5. Další markery	435
18. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V NEUROLOGII <i>Soňa Nevšímalová, Eva Havrdová, Jiří Bauer, Jiří Böhm, Jiří Klempíř, Evžen Růžička, Jan Roth</i>	
18.1. Neurogenetika	437
<i>Soňa Nevšímalová</i>	
18.1.1. Uplatnění genetiky v diagnostice neurologických onemocnění	437
18.1.2. Nejčastější typy mutací u neurologických onemocnění	438
18.1.3. Genetické poradenství.....	438
18.2. Neurometabolická, neurodegenerativní a neurovývojová onemocnění.....	439
<i>Soňa Nevšímalová</i>	
18.2.1. Základní charakteristika.....	439
18.2.2. Diagnostický postup	440
■ Poliodystrofie.....	440
■ Leukodystrofie.....	440
■ Difuzní encefalopatie	441
■ Neurometabolická a neurodegenerativní onemocnění s převahou postižení subkortikální šedé hmoty.....	442
■ Spinocerebelární degenerativní onemocnění	442
■ Degenerativní onemocnění s postižením motorického neuronu	443
■ Neurovývojové poruchy.....	443
18.3. Demyelinizační a zánětlivá onemocnění	444
<i>Eva Havrdová</i>	

18.3.1.	Stavba myelinu.....	444	19.2.2.	Hematoencefalické bariéry a jejich funkce.....	464
18.3.2.	Zánětlivá onemocnění nervového systému.....	445	19.2.3.	Množství a fyzikální vlastnosti likvoru.....	464
18.3.3.	Zánětlivé demyelinizace CNS.....	446	19.3.	Odběr moku.....	464
18.3.4.	Periferní zánětlivé demyelinizace.....	447	19.4.	Indikace vyšetření mozkomíšního moku.....	465
18.4.	Cévní mozkové příhody.....	447	19.5.	Matematické vyjádření funkce hematolikorové bariéry – albuminový kvocient.....	466
	<i>Jiří Bauer</i>		19.6.	Humorální imunitní reakce v CNS.....	467
18.5.	Mozkové nádory.....	449	19.6.1.	Intrathékální produkce »nespecifického« IgG, IgM a IgA.....	467
	<i>Jiří Böhm</i>		■ Imunoglobulin M.....	469	
18.6.	Poruchy vědomí.....	450	■ Izoelektrická fokusace.....	469	
	<i>Jiří Bauer</i>		19.6.2.	Intrathékální produkce specifických protilátek.....	471
18.7.	Bolesti hlavy.....	451	■ Protilátkový index.....	471	
	<i>Jiří Klempfř</i>		19.6.3.	Průkaz virových a bakteriálních antigenů.....	471
18.8.	Epilepsie.....	453	19.6.4.	Autoprotilátky.....	472
	<i>Soňa Nevšimalová</i>		■ Anti-MBP protilátky.....	472	
18.8.1.	Základní charakteristika.....	453	■ Anti-MAG protilátky.....	472	
18.8.2.	Diagnostický postup.....	453	■ Antiglykolipidové protilátky.....	472	
18.8.3.	Terapie a monitorování koncentrací antiepileptik.....	453	■ Ostatní autoprotilátky.....	474	
18.9.	Extrapyramidové syndromy a onemocnění.....	454	19.7.	Glukóza, laktát, pyruvát.....	474
	<i>Evžen Růžička, Jan Roth</i>		19.8.	Vzácněji stanovované analyty.....	474
18.10.	Nervosvalová onemocnění.....	455	19.8.1.	Beta ₂ -mikroglobulin.....	474
	<i>Soňa Nevšimalová</i>		19.8.2.	Neopterin (6-D-erythro-trihydroxypropylpterin) ..	475
18.10.1.	Základní charakteristika.....	455	19.8.3.	Lyzozym (muramidáza).....	475
18.10.2.	Diagnostický postup.....	458	19.8.4.	Cytokiny a chemokiny.....	475
■ Neurogenní léze.....	458	19.8.5.	Vaskulární endoteliální růstový faktor.....	475	
■ Poruchy míšních kořenů a periferních nervů.....	458	19.8.6.	Hypokretin-1 (orexin-1).....	475	
■ Poruchy nervosvalového přenosu.....	458	19.8.7.	Karcinoembryonální antigen.....	475	
■ Svalová onemocnění.....	459	19.8.8.	»Specifické« proteiny CNS.....	475	
18.11.	Demence.....	459	19.8.9.	Některé další proteiny.....	477
	<i>Evžen Růžička</i>		19.9.	Cytologie likvoru.....	477
18.11.1.	Alzheimerova nemoc a další primární demence.....	461	19.9.1.	Počet buněk v likvoru.....	477
■ Zobrazovací metody.....	461	19.9.2.	Kvalitativní cytologie.....	477	
■ Neuropatologické nálezy.....	461	■ Syndromologická klasifikace likvorových cytologických nálezů.....	478		
18.11.2.	Sekundární demence.....	461	19.9.3.	Obvyklé cytologické nálezy u některých neurologických onemocnění.....	481
■ Vaskulární demence.....	461	19.10.	Krvavý likvor.....	481	
■ Normotenzní hydrocefalus.....	461	19.10.1.	Spektrofotometrie mozkomíšního moku.....	481	
■ Intoxikace.....	461	19.10.2.	Subarachnoidální krvácení.....	485	
■ Metabolické, endokrinologické a kareční příčiny demence.....	462	19.11.	Likvorové nálezy u nozologických jednotek.....	485	
■ Infekční choroby s projevem demence.....	462	19.11.1.	Hnisavé neuroinfekce.....	485	
		■ Bakteriální meningitida.....	485		
		■ Pooperační infekce v neurochirurgii.....	486		
		19.11.2.	Nehnisavé neuroinfekce.....	486	
		■ Neuroborrelióza.....	487		

19. VYŠETŘENÍ MOZKOMÍŠNÍHO MOKU

David Zeman, Pavel Ráček

19.1.	Úvod.....	463
19.2.	Fyziologie a patofyziologie mozkomíšního moku.....	463
19.2.1.	Anatomie, fyziologie, funkce.....	463

■ Neurotuberkulóza.....	488	■ Epileptické záchvaty.....	500
■ Neurosyfilis.....	489	■ Agranulocytóza.....	500
■ Whippleova nemoc.....	489	■ Leukopenie a eozinofilie.....	501
■ Virové neuroinfekce.....	489	■ Jaterní funkce.....	501
■ Kryptokoková meningitida.....	490	■ Poruchy mikce, snížení ledvinných funkcí.....	501
■ Vyšetření likvoru u neurologických komplikací HIV infekce.....	490	■ Kardiovaskulární systém.....	501
■ Aseptická meningitida po aplikaci některých léků.....	490	■ Kožní projevy.....	502
■ Parameningeální zánětlivý proces... ..	490	■ Maligní neuroleptický syndrom.....	502
19.11.3. Autoimunitní onemocnění CNS.....	491	■ Hyperprolaktinémie.....	502
■ Roztroušená skleróza.....	491	■ Teratogenita.....	503
■ Zánět zrkového nervu.....	491	20.3.2. Dlouhodobé podávání – pozdní nežádoucí účinky.....	503
■ Akutní zánětlivá demyelinizační polyneuropatie.....	491	■ Tardivní dyskineze.....	503
19.11.4. Nádorová a paraneoplastická onemocnění CNS.....	492	■ Změny hmotnosti.....	503
■ Maligní infiltrace mening.....	492	■ Diabetes mellitus.....	504
■ Paraneoplastická onemocnění CNS.....	492	■ Dyslipidémie.....	504
19.11.5. Neurosarkoidóza.....	492	■ Postižení zraku.....	504
19.11.6. Demence.....	492	20.3.3. Lékové interakce antipsychotik.....	504
19.11.7. Spongiformní encefalopatie.....	493	20.4. Závěr.....	505
19.11.8. Cévní mozkové příhody, mozkové trauma.....	493		
19.11.9. Rinorea, otorea.....	494		
20. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V PSYCHIATRII <i>Ivo Paclt</i>			
20.1. Úvod.....	497	21. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V NEUROCHIRURGII <i>Vladimír Beneš, Filip Kramář</i>	
20.2. Přehledy užívaných vyšetřovacích metod u jednotlivých psychiatrických poruch.....	497	21.1. Nádory centrální nervové soustavy	507
■ Alkohol a drogové závislosti.....	497	■ Onkogenetika.....	507
■ Poruchy příjmu potravy.....	498	21.2. Familiární nádorové syndromy.....	511
■ Psychotické poruchy (schizoafektivní porucha, schizofrenie, atypické psychózy).....	498	■ Neurofibromatóza 1. typu.....	511
■ Deprese a bipolární porucha.....	498	■ Neurofibromatóza 2. typu.....	511
■ Demence.....	498	■ Von Hippelova-Lindauova choroba... ..	511
■ Maligní neuroleptický syndrom.....	499	■ Liúv-Fraumeniho syndrom.....	512
■ Deliriózní a amentní syndrom nejasné etiologie.....	499	■ Komplex tuberózní sklerózy.....	512
■ Hyperkinetický syndrom (ADHD) a Touretteův syndrom v dětství, adolescenci a dospělosti.....	499	■ Cowdenové choroba a dysplastický gangliocytom mozečku (Lhermitteova-Duclosova choroba).....	512
■ Laboratorní vyšetření před léčbou lithiem a v jejím průběhu.....	499	■ Turcotův syndrom.....	512
■ Monitorování koncentrací tricyklických antidepresiv.....	500	■ Naevoid basal cell carcinoma syndrom, Gorlinův syndrom.....	512
20.3. Změny vyvolané antipsychotiky.....	500	21.3. Sellární léze.....	513
20.3.1. Nežádoucí účinky antipsychotik.....	500	21.4. Vyšetření likvoru.....	514
■ Anticholinergní účinky.....	500	21.5. Subarachnoidální krvácení.....	514
		21.6. Hydrocefalus.....	514
		21.7. Ischémie mozku.....	515
		21.8. Klasifikace nádorů CNS podle WHO... ..	516
		22. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V CHIRURGII A U NÁHLÝCH PŘÍHOD BŘÍŠNÍCH <i>Zdeněk Krška, Marie Pešková</i>	
		22.1. Úvod.....	519
		22.2. Předoperační příprava.....	519

22.3.	Průběh operačního výkonu	520
22.4.	Pooperační sledování a rozpoznání a léčení pooperačních komplikací	520
22.4.1.	Šok.....	521
22.4.2.	Popáleniny – popáleninová nemoc.....	521
22.4.3.	Polytrauma	521
22.4.4.	Trauma hrudníku	522
22.4.5.	Náhlé příhody břicha.....	522
22.4.6.	Poranění břicha	523
22.4.7.	Hemoperitoneum.....	523
22.4.8.	Retroperitoneální krvácení	523
22.4.9.	Gastrointestinální krvácení.....	523
22.4.10.	Peritonitida – zánět dutiny břicha (pobřišnice).....	523
22.4.11.	Ileus – náhlá střevní neprůchodnost ...	524
22.4.12.	Akutní pankreatitida.....	524
22.4.13.	Akutní cholecystitida.....	524
22.4.14.	Akutní apendicitida	525
22.4.15.	Divertikulitida	525
22.4.16.	Nespecifické střevní záněty	525
	■ Crohnova nemoc.....	525
	■ Colitis ulcerosa.....	525

23. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V KARDIOVASKULÁRNÍ CHIRURGII

*Martin Střelteský, Ivan Vaněk,
Helena Brodská*

23.1.	Specifika kardiovaskulární chirurgie ...	527
23.2.	Standardní monitorování v kardiovaskulární chirurgii	527
23.2.1.	Předoperační vyšetření.....	527
23.2.2.	Peroperační monitorování	528
23.2.3.	Pooperační monitorování	528
	■ Nekomplikovaný pacient	529
	■ Rizikový pacient.....	529
	■ Komplikovaný pacient.....	529
23.3.	Komplikace v kardiovaskulární chirurgii.....	530
23.3.1.	Akutní renální selhání	530
23.3.2.	Laboratorní diagnostika ischemie myokardu v kardiochirurgii.....	532
	■ Diagnostika APIM	532
	■ Vyšetření markerů myokardiálního poškození	532
23.3.3.	Syndrom systémové zánětlivé odpovědi – možnosti laboratorní monitorace	533
	■ Prokalcitonin	534
	■ C-reaktivní protein	534
	■ Leukocyty, cytokiny a další parametry zánětu	534
23.3.4.	Krvácivé komplikace.....	534
23.3.5.	Kompartimentový syndrom.....	535
23.4.	Závěr	535

24. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V ORTOPEDII

David Jahoda

24.1.	Úvod.....	537
24.2.	Hluboká infekce kloubních náhrad	537
24.2.1.	Krevní obraz.....	537
24.2.2.	Sedimentace erytrocytů a C-reaktivní protein.....	538
24.2.3.	Kloubní punkce	538
24.3.	Kostní nádory	540
24.4.	Problematika operačního výkonu.....	540
24.4.1.	Předoperační vyšetření.....	540
24.4.2.	Prevence hluboké žilní trombózy.....	540

25. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V UROLOGII

*Tomáš Hanuš, Marko Babjuk,
Radim Kočvara, Květoslav Novák,
Dalibor Pacík, Ivan Pavlík, Josef Stolz,
Libor Zámečník*

25.1.	Úvod.....	543
	<i>Tomáš Hanuš</i>	
25.2.	Laboratorní diagnostika urolitiázy	543
	<i>Květoslav Novák, Radim Kočvara</i>	
25.2.1.	Epidemiologie, faktory a tvorba konkrementu	543
25.2.2.	Diagnostika urolitiázy	544
	■ Vyšetření močového konkrementu... 544	
	■ Diagnostika metabolických poruch	545
	■ Vyhledávací metabolické vyšetření.....	546
	■ Kontrolní metabolické vyšetření.....	546
25.2.3.	Metabolické poruchy	546
	■ Hyperkalciurie.....	546
	■ Hyperoxalurie.....	547
	■ Poruchy metabolismu kyseliny močové (purinů)	547
	■ Kalciová urolitiáza při hyperurikosurii	548
	■ Cystinurie.....	548
	■ Renální tubulární acidóza.....	548
	■ Hypocitraturie	548
25.2.4.	Další faktory urolitiázy	548
	■ Deficit magnezia	548
	■ Deficit fosfátů	548
	■ Lokální faktory	548
	■ Infekční urolitiáza.....	548
25.3.	Laboratorní diagnostika v andrologii..	549
	<i>Libor Zámečník</i>	
25.3.1.	Aging male – syndrom PADAM	549
25.3.2.	Erektivní dysfunkce	549
25.3.3.	Infertilita.....	549

25.4.	Laboratorní diagnostika nádorů močového měchýře ..... 550 <i>Marko Babjuk</i>	■ Nespecifické proteiny a markery..... 561
25.4.1.	Nádory močového měchýře..... 550	■ Specifické proteiny produkované maligními buňkami..... 562
25.4.2.	Chemické vyšetření moči a vyšetření močového sedimentu..... 550	■ Imunogenní antigeny u karcinomů ledvin 562
25.4.3.	Cytologie moči a výplachové tekutiny 551	
25.4.4.	Metody založené na detekci nádorových antigenů v moči 552	
	■ NMP 22 (nuclear matrix protein 22)..... 552	
	■ BTA stat a BTA TRAK (bladder tumor antigen)..... 552	
	■ Fibrinogen – fibrindegradační produkty 552	
	■ Kyselina hyaluronová a hyaluronidáza 553	
	■ Cytokeratiny 554	
	■ Survivin 554	
25.4.5.	Testy založené na detekci buněčných abnormalit nebo buněčně vázaných antigenů 554	
	■ Telomeráza..... 554	
	■ Analýza mikrosatelitů..... 555	
	■ ImmunoCyt 555	
25.4.6.	Další metody detekce nádorů močového měchýře 555	
25.4.7.	Laboratorní metody u pacientů s invazivními nádory močového měchýře 556	
25.5.	Laboratorní diagnostika karcinomu prostaty ..... 556 <i>Dalibor Pacík</i>	
25.5.1.	Karcinom prostaty..... 556	
25.5.2.	Digitální rektální vyšetření 557	
25.5.3.	Vyšetření prostatického specifického antigenu – PSA 557	
25.5.4.	Vyšetřování v rámci prevence a diagnostiky karcinomu prostaty..... 558	
25.5.5.	Doporučený algoritmus vyšetření..... 559	
25.6.	Markery nádorů varlat..... 559 <i>Ivan Pavlík</i>	
25.6.1.	Nádorové markery 559	
	■ Alfa-fetoprotein..... 559	
	■ Lidský choriiový gonadotropin 559	
	■ Laktátdehydrogenáza..... 559	
	■ Další markery 559	
25.6.2.	Klinická interpretace nádorových markerů..... 560	
25.7.	Laboratorní diagnostika nádorů ledvin ..... 560 <i>Josef Stolz</i>	
25.7.1.	Úvod..... 560	
25.7.2.	Nádorové markery 561	
	■ Specifické proteiny nádoru 561	
26. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V GYNEKOLOGII A PORODNICTVÍ <i>Pavel Calda, Antonín Pařízek, Karel Řežábek, Jiří Sláma, Jaroslav Živný, Tomáš Fait, Ivan M. Malbohan</i>		
26.1.	Gynekologie 565	
26.1.1.	Zánětlivá onemocnění 565	
26.1.2.	Nádorová onemocnění 566	
26.1.3.	Patologie časně gravidity a diagnostika onemocnění trofoblastu 568	
26.1.4.	Laboratorní diagnostika – menstruační cyklus 568	
	■ Fyziologie řízení cyklu ženy 568	
26.1.5.	Laboratorní diagnostika v reprodukční medicíně 572	
	■ Stanovení diagnózy – laboratorní vyšetření muže 572	
	■ Stanovení diagnózy – laboratorní vyšetření ženy 574	
	■ Sledování léčby – laboratorní vyšetření při <i>in vitro</i> fertilizaci..... 575	
	■ Sledování léčby – ovariální hyperstimulační syndrom 575	
	■ Sledování léčby – zjištění těhotenství..... 576	
26.2.	Porodnictví..... 576	
26.2.1.	Screening vrozených vad v těhotenství 577	
	■ Biochemický sérový screening ve II. trimestru..... 579	
	■ Vyšetřování choriiových klků..... 580	
26.2.2.	Vyšetřování plodové vody 581	
26.2.3.	Erytrocytární aloimunizace 581	
	■ Prenatální diagnostika dědičných poruch metabolismu 582	
26.2.4.	Sledování rizikového těhotenství 582	
26.2.5.	Předčasný porod..... 582	
26.2.6.	Emesis gravidarum 583	
26.2.7.	Diabetes mellitus gravidarum..... 584	
26.2.8.	Preeklampsie (EPH gestóza, pozdní gestóza) 584	
	■ Klinické známky preeklampsie (kompletní triáda)..... 585	
	■ Laboratorní známky preeklampsie ... 585	
26.2.9.	HELLP syndrom..... 586	
26.2.10.	Diseminovaná intravaskulární koagulace 586	

26.2.11. Antifosfolipidový syndrom v těhotenství.....	587
26.2.12. Mikroanalýza krevních plynů novorozence.....	588

27. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V INTENZIVNÍ MEDICÍNĚ

*Jarmila Drábková, Antonín Kazda,
Zdeněk Mašek, Pavel Maruna,
Jiří Valenta, Martin Balík*

27.1. Klinická biochemie a biomarkery v intenzivní medicíně a v intenzivní péči.....	591	27.2.5. Rozsah a frekvence klinickobiochemického vyšetření	609
<i>Jarmila Drábková</i>		■ Vyšetření séra (plazmy).....	610
27.1.1. Úvod.....	591	27.3. Syndrom multiorgánové dysfunkce.....	623
27.1.2. Základní životní funkce a další životně důležité funkce organismu	591	<i>Jarmila Drábková</i>	
27.1.3. Klinický stav – rozdělení podle závažnosti	591	27.3.1. Charakteristika	623
27.1.4. Akutní příhody a jejich projevy – rozdělení podle místa vzniku.....	592	27.3.2. Terminologie a klasifikace.....	624
27.1.5. Názvosloví a definice v intenzivní medicíně	593	27.3.3. Rozdělení.....	624
27.1.6. Hlavní klinické diagnózy intenzivní medicíny a odraz klinických dějů v laboratorních nálezech	594	27.3.4. Vnitřní prostředí a MODS/MOF	625
27.1.7. Odraz klinického obrazu jako multifaktoriálního a dynamického děje	595	27.3.5. Průběh.....	625
27.2. Rozsah a frekvence klinickobiochemického vyšetřování v intenzivní péči	597	27.3.6. Časná a pozdní fáze	625
<i>Antonín Kazda</i>		27.3.7. Laboratorní obraz.....	627
27.2.1. Úvod.....	597	27.3.8. Terapie	628
27.2.2. Syndrom systémové zánětlivé odpovědi – SIRS	597	27.4. Syndrom akutní dechové tísně	629
27.2.3. Metabolická odpověď na trauma.....	598	<i>Jarmila Drábková</i>	
■ Mediátory metabolické odpovědi na trauma	599	27.4.1. Charakteristika	629
■ Voda a ionty.....	600	27.4.2. Rozdělení ALI/ARDS	629
■ Acidobazická rovnováha.....	601	27.4.3. Etiologie a patofyziologie	629
■ Zajištění energie	601	27.4.4. Vývoj a rozdělení ARDS.....	630
■ Metabolismus glukózy.....	601	27.4.5. Závažnost postižení	630
■ Metabolismus bílkovin.....	602	27.4.6. Klinický obraz.....	630
■ Metabolismus tuků	603	27.4.7. Laboratorní obraz.....	631
■ Možnosti ovlivnění metabolické odpovědi na trauma.....	603	27.4.8. Diagnostika a diferenciální diagnostika	631
27.2.4. Sepse a její klinickobiochemické projevy	603	27.4.9. Terapie	631
■ Cytokiny a jejich vliv na imunitní odpověď během traumatu.....	606	27.5. Úloha a význam stanovení cytokinů v kritických stavech.....	632
■ Imunitní odpověď a její metabolická náročnost.....	606	<i>Pavel Maruna, Zdeněk Mašek</i>	
■ Nežádoucí účinky cytokinů.....	607	27.5.1. Reakce akutní fáze a systémová zánětlivá odpověď.....	632
		27.5.2. Obecná charakteristika cytokinů	633
		27.5.3. Klasifikace cytokinů	634
		27.5.4. Úloha cytokinů v zánětu a SIRS	635
		27.5.5. Diagnostické využití stanovení cytokinů v intenzivní péči – obecné preanalytické a analytické předpoklady.....	638
		27.5.6. Stanovení cytokinů důležitých pro diagnostiku rizika nebo stupně rozvoje SIRS	639
		■ Interleukin 1 β	639
		■ Antagonista receptorů pro interleukin 1.....	640
		■ Faktor α nekrotizující tumory	640
		■ Interleukin 6	641
		■ Interleukin 8	641
		27.5.7. Adhezni molekuly	641
		27.5.8. Solubilní receptory cytokinů	642
		27.5.9. Porovnání diagnostického využití cytokinů a proteinů akutní fáze.....	643
		27.5.10. Další aspekty cytokinové diagnostiky..	643

27.6.	Hemokoagulační vyšetření při SIRS/MODS a diseminované intravaskulární koagulaci ..... 644 <i>Jiří Valenta</i>	27.8.4.	Klinický obraz..... 668	
27.6.1.	Vyšetření u lůžka 645	■ Patofyziologie 667	■ Sepse a vzdálené orgány a orgánové systémy 668	
■ Leeův-Whiteův test..... 645	27.8.5.	Laboratorní obraz..... 668		
■ Trombinový čas plné krve 645	27.8.6.	Terapie 670		
■ Aktivovaný koagulační čas 645	27.8.7.	Prognóza..... 670		
■ Tromboelastografie 646	27.9.	Trauma – polytrauma – megatrauma z pohledu vnitřního prostředí ..... 671 <i>Jarmila Drábková</i>		
27.6.2.	Vlastní laboratorní vyšetření 646	27.9.1.	Charakteristika 671	
■ Protrombinový čas (Quickův test)... 646	■ Aktivovaný parciální tromboplastinový čas 647	27.9.2.	Etiologie, průběh a prognóza..... 671	
■ Trombinový čas..... 647	■ Reptilázový čas 648	27.9.3.	Patofyziologická odezva 671	
■ Antitrombin..... 648	■ Fibrinogen..... 649	27.9.4.	Klinický obraz..... 671	
■ Degradální produkty fibrin(ogen)u 649	■ D-dimer..... 649	27.9.5.	Hodnocení..... 671	
■ Fibrinolýza v euglobulinové frakci .. 650	■ Anti-Xa..... 650	27.9.6.	Časová období a jejich charakteristika 672	
■ Krevní destičky..... 650	■ Další hemokoagulační vyšetření..... 651	27.9.7.	Laboratorní obraz..... 673	
27.6.3.	Obecná interpretace hemokoagulačního vyšetření..... 651	■ Akutní příjem a bezprostřední fáze 673	■ Příznivý průběh..... 674	
27.7.	Biochemické monitorování renálních funkcí u kriticky nemocných pacientů ..... 652 <i>Martin Balík</i>	■ Nepříznivý průběh..... 674	27.9.8.	Terapie 674
27.7.1.	Monitorování a diagnostika renálních funkcí..... 652	27.9.9.	Rhabdomyolýza..... 675	
■ Glomerulární filtrace..... 653	■ Obraz funkční insuficience a jeho význam..... 653	27.9.10.	Polytrauma, alkohol a drogy..... 676	
■ Tubulární funkce a vliv diuretik..... 654	■ Typ diurézy 656	■ Akutní ebrieta náhodného nebo příležitostného konzumenta..... 676	■ Chronická konzumace alkoholu..... 676	
■ Koncentrační schopnost 656	■ Vyšetření acidifikace moči..... 657	■ Drogy..... 676	■ Specifická rizika, klinické obrazy a vnitřní prostředí..... 677	
27.7.2.	Vyšetření sérových a močových proteinů 659	■ Specifické poznatky a požadavky z hlediska alkoholu, drog a vnitřního prostředí 678	27.10.	Akutní stavy v porodnictví ..... 679 <i>Jarmila Drábková</i>
27.7.3.	Endogenní regulátory renálních funkcí 659	27.10.1.	Charakteristika 679	
27.7.4.	Hodnocení funkce ledvin ve skórovacích systémech..... 661	27.10.2.	Laboratorní diagnostika 679	
27.7.5.	Renální funkční parametry při renální insuficienci a progresi do renálního selhání 661	■ Porod a SIRS 680	27.10.3.	Nozologické jednotky a syndromy..... 680
27.8.	Sepse..... 665 <i>Jarmila Drábková</i>	■ Akutní steatóza jater těhotných 680	■ Preeklampsie..... 680	
27.8.1.	Charakteristika 665	■ HELLP syndrom 681	■ Hemolyticko-uremický syndrom..... 681	
27.8.2.	Rozdělení sepse..... 666	■ Diseminovaná intravaskulární koagulace..... 682	■ Embolie plodovou vodou..... 683	
27.8.3.	Etiologie a patofyziologie 667	■ Ovariální hyperstimulační syndrom 683	■ Hypertrofická kardiomyopatie těhotných 683	
■ Mikroorganismus a makroorganismus 667	■ Feochromocytom 683	■ Toddův syndrom 684	■ TRALI syndrom 684	
		■ Antifosfolipidový syndrom..... 684		

27.11.	Akutní inhalační otravy a dyshemoglobinémie – patologické formy hemoglobinu	685	Jarmila Drábková	27.15.7.	Interindividuální rozdíly a farmakogenomika	703	■ Závěr	703		
27.11.1.	Charakteristika	685	■ Speciální inhalační prostředky a jejich užití/zneužití	685	27.16.	POCT v intenzivní medicíně	704	Jarmila Drábková, Antonín Kazda		
27.11.2.	Karbonylhemoglobin/ karboxyhemoglobin	686	27.11.3.	Kyanhemoglobin	688	27.16.1.	POCT – podstata, požadavky, náklady, propojení.....	704		
27.11.4.	Methemoglobin	688	27.11.5.	Sulfhemoglobin.....	689	27.16.2.	Využití POCT	704		
27.11.6.	Oxid uhličitý	690	27.12.	Horečka, hypertermie a maligní hypertermie.....	691	27.17.	Laboratorní diagnostika v perioperačním období.....	707		
27.12.	Horečka, hypertermie a maligní hypertermie.....	691	Jarmila Drábková	27.17.1.	Pacient – stav – výkon – anestezie	707	27.17.2.	Oblasti sledované ve vztahu k vnitřnímu prostředí	707	
27.12.1.	Charakteristika	691	27.12.2.	Etiologie a patofyziologie	691	27.17.3.	Předoperační a předanestetické vyšetření	707		
27.12.3.	Diferenciální diagnostika	691	27.12.4.	Maligní hypertermie	692	27.17.4.	Peroperační sledování	708		
27.12.4.	Maligní hypertermie	692	27.13.	Paliativní péče.....	693	27.17.5.	Preoperační sledování	708		
27.13.	Paliativní péče.....	693	Jarmila Drábková	27.13.1.	Charakteristika	693	27.17.6.	Vodní a iontové hospodářství	708	
27.13.1.	Charakteristika	693	27.13.2.	Zásady a složky paliativní péče.....	693	■ Sodný ion	709	■ Draselný ion.....	709	
27.13.2.	Zásady a složky paliativní péče.....	693	27.13.3.	Klinický obraz.....	693	■ Vápenatý ion	710	■ Hořečnatý ion.....	710	
27.13.3.	Klinický obraz.....	693	27.13.4.	Laboratorní obraz.....	694	■ Fosfátový ion	710	■ Chloridový ion	711	
27.13.4.	Laboratorní obraz.....	694	27.13.5.	Potenciální dárce orgánů.....	694	■ Stopové prvky	711	27.17.7.	Krevní plyny a parametry acidobazické rovnováhy – odběry.....	712
27.13.5.	Potenciální dárce orgánů.....	694	27.14.	Akutní a dlouhodobé období po náhlé příhodě kritického rázu.....	695	■ Základní hodnocení krevních plynů	712	■ Jednoduché a smíšené poruchy acidobazické rovnováhy	712	
27.14.	Akutní a dlouhodobé období po náhlé příhodě kritického rázu.....	695	Jarmila Drábková, Antonín Kazda	27.14.1.	Charakteristika	695	27.17.8.	Perioperační nutriční podpora.....	713	
27.14.1.	Charakteristika	695	27.14.2.	Dlouhodobý závažný stav a vnitřní prostředí	695	■ Laboratorní vyšetření ve vztahu k nutrici	713	■ Kvalita výživy	714	
27.14.2.	Dlouhodobý závažný stav a vnitřní prostředí	695	■ Postakutní fáze, postseptický stav, postintenzivní péče.....	696	27.17.9.	Komorbidity a akutní stavy v perioperační medicíně a jejich vnitřní prostředí	714			
27.14.3.	Biochemické markery při dlouhodobém závažném stavu po akutním infarktu	696	27.14.3.	Biochemické markery při dlouhodobém závažném stavu po akutním infarktu	696					
27.14.4.	Porovnání klinického průběhu a biochemického sledování	697	27.14.4.	Porovnání klinického průběhu a biochemického sledování	697					
27.15.	Interindividuální rozdíly významné pro intenzivní medicínu	699	■ Algoritmy	698						
27.15.1.	Bezpečnost, chybovost, rozdíly	699	■ Konzilia a součinnost u lůžka.....	698						
27.15.2.	Provozní požadavky a problémy	700	27.15.	Interindividuální rozdíly významné pro intenzivní medicínu	699					
27.15.3.	Význam interindividuálních rozdílů – otevřený problém	701	Jarmila Drábková, Antonín Kazda	27.15.1.	Bezpečnost, chybovost, rozdíly	699				
27.15.4.	Současné poznatky	701	27.15.2.	Provozní požadavky a problémy	700					
27.15.5.	Klinické výstupy	701	27.15.3.	Význam interindividuálních rozdílů – otevřený problém	701					
■ Kompartmenty organismu	701	27.15.4.	Současné poznatky	701						
■ Rozdíly v dospělém věku – kauzální a symptomatické diagnózy.....	702	27.15.5.	Klinické výstupy	701						
27.15.6.	Cílená volba optimálních parametrů a interpretace hodnot.....	702	■ Kompartmenty organismu	701						
			■ Rozdíly v dospělém věku – kauzální a symptomatické diagnózy.....	702						

28. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V IMUNOLOGII

Jiřina Bartůňková, Terezie Fučíková,
Zuzana Humlová

28.1.	Úvod.....	717
28.2.	Orientační imunologické vyšetření	717
28.2.1.	C-reaktivní protein.....	718
28.2.2.	Revmatoidní faktor	718
28.2.3.	Vyšetření paraproteinu	718
28.2.4.	Vyšetření kryoglobulinů.....	718
28.3.	Imunologické metody první volby.....	719
28.3.1.	Vyšetření koncentrace IgG, IgA a IgM	719

28.3.2.	Vyšetření koncentrace IgE	720	29.3.1.	Specifická diagnostika	747
28.3.3.	Detekce cirkulujících imunokomplexů – PEG test.....	720	■ Bakteriální infekce	747	
28.3.4.	Vyšetřování C3 a C4 složky komplementu	721	■ Virové infekce	747	
28.3.5.	Vyšetření antinukleárních protilátek...	721	■ Mykotické infekce	747	
28.3.6.	Vyšetření T-lymfocytů.....	722	29.4.	Infekční průjemová onemocnění.....	747
28.4.	Specializovaná imunologická vyšetření – metody druhé volby.....	723	29.4.1.	Specifická diagnostika	748
28.4.1.	Vyšetření nespecifické imunity.....	724	■ Bakteriální infekce	748	
■ Vyšetření fagocytózy.....	724	■ Virové infekce	748		
■ Vyšetřování komplementu.....	724	■ Parazitární infekce	748		
28.4.2.	Vyšetření specifické imunity.....	725	29.5.	Infekce jater	748
■ Vyšetření autoprotilátek.....	725	29.5.1.	Specifická diagnostika	748	
■ Výskyt autoprotilátek u orgánových imunopatologických stavů.....	730	■ Akutní virové hepatitidy	748		
■ Vyšetření podtříd IgG	732	■ Chronické virové hepatitidy	749		
■ Vyšetření specifických IgE.....	732	■ Bakteriální infekce jater	749		
■ Vyšetření buněčné imunity.....	732	■ Jaterní absces	749		
■ HLA u transplantací	734	29.6.	Infekce žlučníku a žlučových cest	749	
28.5.	Diagnostika alergických chorob.....	735	29.7.	Infekce kůže, měkkých tkání, kloubů a kostí.....	750
<i>Zuzana Humlová, Terezie Fučíková</i>			29.7.1.	Lymeská borrelióza	750
28.5.1.	Úvod.....	735	29.8.	Infekce srdce a cév.....	750
28.5.2.	Metody první volby.....	736	29.9.	Infekce lymfatického systému	751
■ Stanovení počtu eozinofilů	736	29.9.1.	Infekce lymfotropními agens	751	
■ Celkový IgE.....	737	■ Herpetické infekce	751		
■ Specifický IgE	738	■ Infekce lidským virem imunitní nedostatečnosti	752		
■ Eozinofilní kationický protein.....	739	■ Toxoplazmóza.....	752		
■ Protilátky třídy IgG a IgA u potravinových intolerancí	740	29.10.	Neuroinfekce.....	753	
28.5.3.	Metody druhé volby a metody s experimentálním zaměřením.....	740	29.10.1.	Analýza mozkomíšního moku	754
■ Hypodenzní eozinofily	740	■ Základní vyšetření	754		
■ Specifické IgG4.....	740	■ Specifická vyšetření.....	754		
■ Protilátky proti receptoru pro IgE a proti IgE	741	29.10.2.	Sérologická vyšetření	754	
■ Stanovení solubilních receptorů	741				
■ Tryptáza.....	741				
■ Test uvolnění histaminu.....	741				
■ Kyselina 15-hydroxyeikosatetraenová.....	742				
■ Aktivace bazofilů po expozici alergenu	742				
■ Expres CD44 na eozinofilech	743				

29. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA INFEKČNÍCH NEMOCÍ

Michal Holub, Ondřej Beran

29.1.	Úvod.....	745
29.2.	Nespecifická vyšetření	745
29.2.1.	C-reaktivní protein	745
29.2.2.	Prokalcitonin	746
29.2.3.	Krevní obraz.....	746
29.3.	Respirační infekce	747

30. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V DERMATOVENEROLOGII

Jiří Štork

30.1.	Úvod.....	755
30.2.	Dermatologická vyšetření	755
30.3.	Sexuálně přenosné infekce.....	758
30.3.1.	Syfilis	759
30.3.2.	Kapavka	760
30.3.3.	Negonokokové uretritidy	761
30.4.	Diagnostika chlamydiových infekcí.....	762
30.5.	Detekce urogenitálních mykoplazmat.....	762

31. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V OFTALMOLOGII

*Martin Filipec, Jarmila Heissigerová,
Eva Říhová*

31.1.	Úvod.....	765
31.2.	Oční adnexa	765
31.2.1.	Myasthenia gravis.....	765

31.2.2.	Xantelazmata.....	765	31.10.3.	Retinitis pigmentosa	773
31.2.3.	Dakryoadenitida.....	765	31.10.4.	Atrophia gyrata.....	773
31.2.4.	Dakryocystitida	766	31.11.	Onemocnění orbity.....	773
31.3.	Onemocnění spojivky.....	766	31.11.1.	Mikrobiální záněty očnice.....	773
31.3.1.	Infekční konjunktivitidy.....	766	31.11.2.	Endokrinní orbitopatie.....	773
31.3.2.	Okuloglandulární (Parinaudův) syndrom.....	767	32. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V OTORINOLARYNGOLOGII <i>Jan Betka, Jan Klozar</i>		
31.3.3.	Alergické konjunktivitidy.....	767			
31.3.4.	Neinfekční a autoimunitní konjunktivitidy	767	32.1.	Úvod.....	775
31.4.	Onemocnění rohovky.....	767	32.2.	Ušní onemocnění	775
31.4.1.	Infekční keratitidy	767	32.3.	Onemocnění horních cest dýchacích a polykacích	775
	■ Bakteriální keratitidy	767	32.4.	Krční uzlinový syndrom.....	776
	■ Virové keratitidy.....	767	32.5.	Onkologická onemocnění.....	777
	■ Mykotické keratitidy.....	767	32.6.	Akutní stavy	777
	■ Akantamébová keratitida.....	768	33. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA VE STOMATOLOGII <i>Jiří Mazánek</i>		
31.4.2.	Neinfekční keratitidy	768			
	■ Intersticiální keratitidy.....	768	33.1.	Úvod.....	779
	■ Periferní ulcerózní keratitida.....	768	33.2.	Hematologická vyšetření.....	779
	■ Keratoconjunctivitis sicca	768	33.2.1.	Základní morfologické metody.....	779
	■ Keratoconjunctivitis limbalis superior (Theodorova konjunktivitida).....	768	33.2.2.	Koagulační vyšetření.....	780
31.4.3.	Rohovkové změny při metabolických onemocněních.....	768	33.2.3.	Imunohematologická vyšetření.....	780
	■ Poruchy metabolismu lipidů	769	33.3.	Biochemická vyšetření.....	780
	■ Hypervitaminóza D, hypofosfatémie, hypoparathyreóza.....	769	33.3.1.	Nádorové markery	781
31.4.4.	Dystrofie rohovky.....	769	33.4.	Imunologické vyšetření	781
31.5.	Episkleritida a skleritida	769	33.5.	Mikrobiologické vyšetření	781
31.6.	Uveitida.....	769	33.5.1.	Mikroflóra ústní dutiny.....	781
31.6.1.	Recidivující přední uveitida.....	770	33.5.2.	Slina.....	782
31.6.2.	Intermediární uveitida.....	770		■ Složení sliny	782
31.6.3.	Zadní uveitida a panuveitida	770	33.5.3.	Zubní mikrobiální povlak a zubní kaz.....	783
	■ Retinitida.....	770		■ Slina a zubní kaz.....	783
	■ Vaskulitida	770		■ Fluor a zubní kaz.....	784
31.6.4.	Endoftalmitida.....	770		■ Caries risk test (CRT)	784
31.6.5.	Maskující syndromy.....	771	33.6.	Cytologické vyšetření.....	784
31.7.	Patologie zornice	771	33.7.	Laboratorní vyšetření v ambulantní praxi	785
31.7.1.	Syndrom Argyllův-Robertsonův.....	771	34. MOLEKULÁRNÍ DIAGNOSTIKA <i>Richard Průša, Radim Bředička, Milan Macek jr.</i>		
31.7.2.	Adieho syndrom.....	771			
31.8.	Patologie čočky	771	34.1.	Úvod.....	787
31.8.1.	Dislokace čočky	771	34.2.	Izolace a purifikace nukleových kyselin	788
31.8.2.	Katarakta	771		■ Měření koncentrace a čistoty získaného vzorku DNA a RNA	789
31.9.	Patologie zrakového nervu.....	771			
31.9.1.	Drúzová papila.....	771			
31.9.2.	Ischemický edém papily zrakového nervu.....	772			
31.9.3.	Neuritida zrakového nervu.....	772			
31.9.4.	Městnavá papila.....	772			
31.9.5.	Toxická neuropatie.....	772			
31.9.6.	Chiazmatický syndrom.....	772			
31.9.7.	Leberova neuropatie optického nervu.....	772			
31.10.	Onemocnění sítnice.....	772			
31.10.1.	Okluze centrální sítnicové tepny.....	772			
31.10.2.	Okluze centrální sítnicové větvy	773			

34.3.	Délkový polymorfismus restrikčních fragmentů (RFLP)	789	35.1.3.	Cytogenetické laboratoře.....	811
34.4.	Hybridizační metody	791	35.1.4.	Metody klinické cytogenetiky.....	811
34.5.	Reverzní transkripce.....	792	■ Vyšetřované tkáně a kultivace	811	
34.6.	Amplifikační metody	792	■ Příprava mikroskopických preparátů	812	
34.6.1.	Polymerázová řetězová reakce.....	792	■ Metody barvení chromosomů.....	812	
34.6.2.	Ligázová řetězová reakce.....	796	■ Hodnocení preparátů	813	
34.6.3.	Q-β replikázová reakce	796	35.1.5.	Standardizace v lidské cytogenetice.....	813
34.6.4.	3SR amplifikační reakce	796	■ Základy nomenklatury.....	814	
34.7.	Elektroforetické metody	796	■ Symboly a zkratky	814	
34.7.1.	Polyakrylamidová gelová elektroforéza.....	797	35.1.6.	Počítačová analýza obrazu, příprava karyotypů.....	815
34.7.2.	Metoda analýzy jednovláknového konformačního polymorfismu	797	35.2.	Molekulární cytogenetika	815
34.7.3.	Denaturační gradientová gelová elektroforéza a high resolution melting	797	35.2.1.	Hybridizace <i>in situ</i>	815
34.7.4.	Kapilární elektroforéza	798	■ Sondy	816	
34.8.	Metody detekce.....	798	■ Fluorescenční mikroskopie.....	817	
34.9.	Sekvenování nukleových kyselin.....	799	35.2.2.	Simultánní znázornění několika DNA sond hybridizací <i>in situ</i>	818
34.10.	Sekvenování příští generace.....	800	■ Mnohobarevné karyotypování lidských chromosomů (mFISH)	818	
	<i>Radim Brdička</i>		■ Mnohobarevné pruhování s vysokou rozlišovací schopností (mBAND)	818	
34.11.	Protein Truncation Test.....	804	■ Hybridizace <i>in situ</i> s vysokou rezolucí (fiber FISH).....	819	
34.12.	Branched DNA	804	■ Metody Micro-FISH a PRINS	819	
34.13.	Genotypizační metody	804	35.2.3.	Srovnávací genomová hybridizace.....	819
34.13.1.	Genotypizace.....	805	■ Array CGH	820	
34.13.2.	Jednonukleotidové polymorfismy.....	805	35.3.	Indikace k vyšetření klasickými a molekulárněcytogenetickými metodami	820
■ Minisekvenování.....	805		35.3.1.	Vyšetření vrozených chromosomových změn	820
■ Metody TaqMan a molecular beacons.....	805		35.3.2.	Vyšetření získaných chromosomových změn nádorových buněk.....	821
■ Fluorescenční rezonanční přenos energie	806		35.3.3.	Vyšetření metodami molekulární cytogenetiky.....	821
■ Varianty ligázou zprostředkované amplifikace.....	806		35.4.	Charakter cytogenetických změn.....	821
■ Pyrosekvenace	806		35.4.1.	Početní změny.....	822
■ Technologie »invader«.....	806		■ Monosomie a trisomie	822	
■ Nové formy diagnostického využití komplementární hybridizace DNA.....	806		■ Triploidie.....	822	
34.14.	DNA čipy.....	807	35.4.2.	Strukturní změny chromosomů	822
34.15.	Hmotnostní spektrometrie	808	■ Polymorfismus chromosomů	822	
34.16.	Vyšetření genové dávky	808	■ Fragilní místa.....	822	
34.17.	Multiplex ligation dependent probe amplification	809	■ Translokace	823	
34.18.	Metody pro zkoumání methylace DNA	809	35.4.3.	Klinické příznaky vrozených odchylek autosomů a pohlavních chromosomů.....	823
			35.4.4.	Početní a strukturní odchylky pohlavních chromosomů	823
			35.4.5.	Frekvence výskytu vrozených chromosomových odchylek v populaci	824
			35.4.6.	Prenatální diagnostika.....	824
			35.5.	Nádorová cytogenetika.....	825
35.	CYTOGENETIKA				
	<i>Kyru Michalová</i>				
35.1.	Definice oboru	811			
35.1.1.	Vrozené chromosomové aberace – klinická cytogenetika.....	811			
35.1.2.	Získané chromosomové aberace – onkocytogenetika.....	811			

36. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA DĚDIČNÝCH PORUCH METABOLISMU

Ivan Šebesta, Jiří Zeman

36.1.	Úvod.....	829		
36.2.	Klinické projevy metabolických onemocnění.....	829		
36.3.	Metabolická onemocnění v dospělosti.....	831		
36.4.	Diagnostika dědičných poruch metabolismu	831		
36.4.1.	Obecný vyšetřovací postup	831		
36.4.2.	Nejčastější klinické projevy.....	832		
36.4.3.	Nejčastější laboratorní nálezy	832		
36.4.4.	Screeningová vyšetření a vyšetření metabolitů v tělesných tekutinách.....	832		
36.5.	Vyšetřovací metody.....	833		
36.5.1.	Screening.....	833		
	■ Biotinidáza.....	834		
	■ Disulfidy.....	834		
	■ Ketokyseliny.....	834		
	■ Mukopolysacharidy- -glykosaminoglykany	835		
	■ Thiosulfáty	835		
36.5.2.	Kvalitativní/semikvantitativní metody ..	835		
	■ Galaktóza, galaktóza-1-fosfát	835		
	■ Kyselina fenylpyrohroznová	835		
	■ Sacharidy.....	835		
	■ Siřičitany	835		
	■ Sukcinylaminoimidazol- karboxamidribosid (SAICAr)	835		
	■ Sfingolipidy	836		
36.5.3.	Kvantitativní metody	836		
	■ 3-OH-butyryát.....	836		
	■ Aminokyseliny	836		
	■ Amoniak.....	836		
	■ Biotinidáza.....	837		
	■ Fenylalanin.....	837		
	■ Tyrosin.....	837		
	■ Galaktitol.....	837		
	■ Globotriaosylceramid.....	837		
	■ Guanidinoacetát, kreatin a kreatinin	837		
	■ Glykogen	838		
	■ Homocystein	838		
	■ Karnitin celkový, volný.....	838		
	■ Kreatinin	838		
	■ Kyselina močová	838		
	■ Kyselina orotová.....	838		
	■ Laktát.....	839		
	■ Pyruvát	839		
	■ Mukopolysacharidy	839		
	■ Sukcinylaceton	839		
	■ Oligosacharidy, sialyloligosacharidy.....	839		
	■ Organické kyseliny.....	840		
	■ Pteriny	840		
	■ Puriny, pyrimidiny.....	840		
	■ Velmi dlouhé mastné kyseliny a kyselina fytanová.....	840		
	■ Metabolity monoaminových neurotransmiterů (HVA, 5-HIAA, MHPG, DOPAC)	840		
	■ Tandemová hmotnostní spektrometrie – aminokyseliny, acylkarnitiny	840		
36.5.4.	Metabolická vyšetření na úrovni enzymů	840		
	■ Molekulárněgenetické vyšetření	841		
	■ Metabolické vyšetření na úrovni tkání.....	842		
36.6.	Poruchy metabolismu aminokyselin ...	845		
36.7.	Poruchy metabolismu nízkomolekulárních látek s klinicky akutním průběhem	846		
36.8.	Hyperamonémie z poruchy cyklu močoviny	846		
36.9.	Methylmalonová acidurie	847		
36.10.	Galaktosémie	847		
36.11.	Poruchy metabolismu vysokomolekulárních látek s klinicky protrahovaným průběhem	847		
36.12.	Gaucherova nemoc	848		
36.13.	Mukopolysacharidózy	848		
36.14.	Poruchy energetického metabolismu	848		
36.15.	Glykogenóza typu Ia	850		
36.16.	Poruchy β -oxidace mastných kyselin ...	850		
36.17.	Dědičné metabolické poruchy purinů a pyrimidinů	850		
36.18.	Poruchy metabolismu peroxisomů	851		

37. TOXIKOLOGIE

*Daniela Pelclová, Stanislav Stípek,
Tomáš Zima*

37.1.	Definice pojmů	853
37.2.	Faktory ovlivňující toxicitu látek.....	854
37.3.	Diagnóza otrav.....	857
37.4.	Základní biochemická vyšetření.....	857
37.5.	Laboratorní toxikologická vyšetření....	859
37.6.	Přehled častých otrav.....	861
37.6.1.	Otravy léky	861
	■ Anilinová skupina (paracetamol)	861
	■ Antihistaminika	861
	■ Barbituráty	861
	■ Benzodiazepiny (alprazolam, clonazepam, bromazepam, diazepam, chlordiazepoxid, nitrazepam, flunitrazepam, triazolam, midazolam).....	861

■ Inhibitory monoaminoxidázy.....	862	38.3.	Závislost účinku na koncentraci léčiva	870
■ Lithium.....	862	38.4.	Interpretace sérové koncentrace léčiv ...	873
■ Neuroleptika.....	863	38.5.	Význam určování koncentrace léčiv	873
■ Psychostimulancia (amfetamin, metamfetamin, fenmetrazin, efedrin).....	863	38.5.1.	Fenytoin.....	873
■ Pyrazolonová skupina (aminofenazon, fenylbutazon, ketofenylbutazon).....	863	38.5.2.	Karbamazepin.....	874
■ Salicyláty	863	38.5.3.	Digoxin	874
■ Srdeční glykosidy (digoxin, digitoxin).....	863	38.5.4.	Lithium	874
■ Teofylin (aminofylin, etofylin).....	863	38.5.5.	Cyklosporin.....	874
■ Tricyklická antidepresiva (thymoleptika amitriptylin, imipramin, dosulepin, nortriptylin).....	863	38.5.6.	Teofylin.....	875
37.6.2. Látková závislost.....	864	38.5.7.	Další léčiva	875
■ Fencyklidin (andělský prach).....	864	38.6.	Určování aktivity enzymů metabolizujících léčiva	876
■ Kokain	864	38.7.	Příklady výpočtů při terapeutickém monitorování léčiv	876
■ Hašiš a marihuana	864	38.7.1.	Optimalizace parametrů infuzní aplikace	876
■ Opiové alkaloidy	864	38.7.2.	Úprava dávkování při terapeutickém monitorování léčiv	877
37.6.3. Otravy alkoholy a glykoly.....	864	38.8.	Závěr	877
■ Ethanol	864			
■ Glykoly	864			
■ Methanol.....	865			
37.6.4. Otravy organickými rozpouštědly	865			
■ Toluén, xylén, benzen.....	865			
■ Benzin, nafta, petrolej	865			
■ Chlorované uhlovodíky (trichlorethylen, tetrachlormethan, chloroform).....	865			
37.6.5. Otravy pesticidy.....	865			
■ Insekticidy.....	866			
■ Herbicidy.....	866			
■ Rodenticidy.....	866			
37.6.6. Otravy jedovatými plyny.....	866			
■ Oxid uhelnatý.....	866			
■ Kyanovodík, kyanidy.....	866			
37.6.7. Otravy kovovými prvky a jejich sloučeninami	867			
■ Olovo a rtuť.....	867			
■ Železo	867			
37.6.8. Otravy houbovými jedy (mykotoxiny)	867			
■ Amatoxiny (amanitiny).....	867			
■ Gyromitrin.....	867			
■ Orelaniny	867			
37.6.9. Otravy rostlinnými jedy	868			

38. TERAPEUTICKÉ MONITOROVÁNÍ KONCENTRACE LÉČIV

František Perlík

38.1.	Úvod.....	869
38.2.	Metody používané při stanovování koncentrací léčiv.....	869

39. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V PEDIATRII

Richard Příša

39.1.	Úvod.....	879
39.2.	Odběr krve	879
39.2.1.	Odběr ze vpichu	879
39.2.2.	Odběr ze žíly	880
39.2.3.	Odběr z tepny	880
39.3.	Vlastnosti vzorku.....	880
39.3.1.	Objem vzorku	880
39.3.2.	Vypařování	881
39.3.3.	Interference	881
39.3.4.	Označování vzorku	882
39.3.5.	Pomůcky pro odběr.....	882
39.3.6.	Výběr antikoagulantů.....	882
39.3.7.	Prostředí odběru.....	883
39.3.8.	Odběr mozkomíšního moku	883
39.3.9.	Sběr moči.....	883
39.3.10.	Odběr stolice.....	883
39.3.11.	Transport vzorku.....	883
39.3.12.	Všeobecná upozornění.....	883
39.4.	Referenční rozmezí	884
39.5.	Laboratorní přístroje a metody	884
39.6.	Poskytování laboratorních služeb v dětské nemocnici.....	885

40. LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V GERIATRII

Eva Topinková

40.1.	Úvod.....	887
40.2.	Definice oboru geriatric	887

40.3.	Geriatrický pacient.....	887	41.3.1.	Klinické projevy infekčních onemocnění	903
40.4.	Nemocnost ve stáří.....	888	41.3.1.1.	Septické stavy, infekce krevního řečiště, horečka neznámé etiologie.....	903
	■ Charakter nemocnosti.....	888		■ Virové infekce	903
	■ Odlišnosti klinického obrazu nemoci.....	888		■ Bakteriální infekce	904
40.5.	Laboratorní hodnoty, laboratorní normy.....	889		■ Mykotické infekce	905
40.5.1.	Věkově specifické laboratorní normy....	889		■ Hematogenní diseminace fungálních infekcí	906
40.5.2.	Hodnocení a interpretace laboratorních nálezů u seniora.....	889		■ Parazitární infekce	908
40.5.3.	Indikace laboratorních vyšetření u seniora	890	41.3.1.2.	Další infekce kardiovaskulárního systému	911
40.6.	Fyziologické změny.....	890		■ Srdce	911
40.6.1.	Změny tělesného složení	890		■ Infekce lymfatického systému	912
40.6.2.	Pokles funkce eliminačních orgánů.....	891	41.3.1.3.	Infekce respiračního traktu.....	914
40.6.3.	Hematologické funkce a imunokompetence	891		■ Horní cesty dýchací, ucho.....	914
40.6.4.	Pokles kardiovaskulárních a respiračních funkcí.....	891		■ Dolní cesty dýchací.....	915
40.6.5.	Neurologické funkce	892	41.3.1.4.	Infekce gastrointestinálního traktu, otravy z potravy.....	920
40.7.	Vybrané patologické laboratorní nálezy u geriatrických nemocných.....	892	41.3.1.5.	Intraabdominální infekce.....	924
40.7.1.	Vnitřní prostředí	892	41.3.1.6.	Infekce jater a žlučových cest.....	925
40.7.2.	Hematologické patologické laboratorní nálezy.....	893	41.3.1.7.	Infekce slinivky, sleziny a jiné.....	927
40.7.3.	Endokrinní patologické laboratorní nálezy.....	894	41.3.1.8.	Infekce urogenitálního traktu.....	928
40.8.	Geriatrické syndromy	895		■ Dolní močové cesty	928
40.8.1.	Klinický význam geriatrických syndromů	895		■ Infekce ledvin	930
40.8.2.	Diagnostické algoritmy u vybraných geriatrických syndromů.....	895		■ Reprodukční orgány.....	931
40.8.2.1.	Syndrom kognitivního deficitu, poruch paměti a chování.....	896		■ Sexuálně přenosné infekce (STI)	933
	■ Dementní syndrom.....	896	41.3.1.9.	Infekce CNS	934
	■ Delirium	896	41.3.1.10.	Infekce oka	937
40.8.2.2.	Syndrom poruch příjmu potravy a poruch výživy (malnutrice).....	897	41.3.1.11.	Infekce kůže a měkkých tkání.....	939
40.8.2.3.	Syndrom inkontinence	897	41.3.1.12.	Infekce kostí a kloubů.....	947
40.8.2.4.	Syndrom celkové dekondice a svalové slabosti (sarkopenie), syndrom geriatrické křehkosti.....	898	41.3.1.13.	Odontogenní a orofaciální infekce.....	948
	■ Sarkopenie	898	41.3.1.14.	Jiné infekce	948
			41.3.1.15.	Přehled nejčastějších původců virových, bakteriálních, mykotických a parazitárních infekcí a možnosti jejich diagnostiky	950
41.	LABORATORNÍ DIAGNOSTIKA V MIKROBIOLOGII <i>Libuše Kolářová, Václava Adámková, Nada Mallátová, Barbora Kletenská, Pavel Dřevínek</i>		41.4.	Validní materiál k mikrobiologickému vyšetření	962
41.1.	Úvod.....	901	41.4.1.	Infekce krevního řečiště, systémové infekce.....	963
41.2.	Základní informace k mikrobiologickému vyšetření.....	901	41.4.2.	Dýchací cesty, ústní dutina a ucho.....	963
41.3.	Indikace, riziko a účelnost mikrobiologického vyšetření	903	41.4.3.	Infekce gastrointestinálního traktu	963
			41.4.4.	Močové cesty.....	974
			41.4.5.	Pohlavní systém.....	974
			41.4.6.	Centrální nervový systém	974
			41.4.7.	Oko.....	974
			41.4.8.	Kůže.....	984
			41.4.9.	Bioptický materiál, punktáty, sekční materiál.....	984
			41.4.10.	Ascites, tekutina z Douglasova prostoru, perikardiální výpotek, pleurální tekutina, kloubní punktát, žluč.....	984
			41.4.11.	Obsah patologických dutin, hnis.....	984
			41.4.12.	Cizorodý materiál a dialyzát	984

41.4.13. Materiál pro molekulárnegenetické vyšetření	993	42.2.1. Odběry biologických materiálů.....	1022
41.5. Metody mikrobiologického průkazu infekčního agens, interpretace výsledků a testy citlivosti na antimikrobní látky	993	■ Krev.....	1022
41.5.1. Přímý průkaz agens.....	993	■ Moč.....	1023
41.5.1.1. Mikroskopický průkaz.....	993	■ Ostatní biologické materiály.....	1023
■ Virologie.....	995	42.2.2. Zpracování vzorku	1023
■ Bakteriologie.....	995	42.3. Optické metody	1023
■ Mykologie	995	42.3.1. Absorpční fotometrie.....	1023
■ Parazitologie	996	■ Vertikální fotometrie	1024
41.5.1.2. Kultivace a testování citlivosti na ATB (MIC, MAC, MBC).....	997	42.3.2. Reflexní fotometrie.....	1024
■ Virologie.....	998	42.3.3. Plamenová emisní fotometrie.....	1025
■ Bakteriologie.....	998	42.3.4. Atomová absorpční spektrofotometrie	1025
■ Mykologie	999	42.3.5. Fluorimetrie	1026
■ Parazitologie	1000	■ Fluorescenční polarizace.....	1026
41.5.1.3. Průkaz antigenu.....	1000	■ Fluorescence rozložená v čase.....	1026
■ Virologie.....	1000	42.3.6. Chemiluminiscence	1026
■ Mykologie	1001	42.3.7. Turbidimetrie.....	1027
■ Parazitologie	1001	42.3.8. Nefelometrie	1027
41.5.1.4. Molekulárnegenetické metody	1002	42.4. Elektrochemické metody.....	1027
41.5.2. Nepřímý průkaz agens.....	1004	42.4.1. Potenciometrie.....	1027
41.5.2.1. Interpretace sérologického výsledku.....	1005	■ Iontově selektivní elektrody.....	1027
■ Virologie, bakteriologie.....	1005	■ Enzymové elektrody	1028
■ Mykologie	1005	42.4.2. Ampérometrie	1028
■ Parazitologie	1006	42.4.3. Voltametrie.....	1028
41.5.2.2. Sérologické metody běžně dostupné v ČR.....	1007	42.4.4. Polarografie	1028
41.5.3. Doplnující laboratorní vyšetření.....	1007	42.4.5. Coulometrie.....	1028
■ Virologie a bakteriologie.....	1009	42.4.6. Konduktometrie	1029
■ Mykologie	1010	42.4.7. Biosenzory.....	1029
■ Parazitologie	1010	42.5. Elektroforetické metody	1029
41.6. Nosičství mikroorganismů.....	1011	42.5.1. Zónová elektroforéza	1029
41.7. Závěr	1013	42.5.2. Izoelektrická fokusace.....	1030
		■ Dvourozměrná elektroforéza	1030
		42.5.3. Izotachoforéza.....	1030
		42.5.4. Kapilární elektroforéza	1030
		42.5.5. Blotting	1030
		42.6. Fyzikální metody.....	1031
		42.6.1. Osmometrie	1031
		42.6.2. Onkometrie.....	1031
		42.6.3. Ultracentrifugace.....	1031
		42.6.4. Počítání částic a analýza obrazu	1031
		42.6.5. Amplifikace termocyklery a termomixéry	1032
		42.7. Izotopové metody.....	1032
		42.7.1. Radioaktivita a radiační bezpečnost..	1032
		42.7.2. Scintilační systémy	1033
		42.7.3. Využití γ -záření	1033
		42.7.4. Autoradiografie.....	1033
		42.8. Chromatografické metody	1033
		42.8.1. Chromatografie na tenkých vrstvách.	1033
		42.8.2. Vysokoúčinná kapalinová chromatografie.....	1034
		42.8.3. Plynová chromatografie.....	1034
		42.9. Hmotnostní spektrometrie	1035
		42.10. Automatické analyzátoři.....	1035
		42.10.1. Univerzální automatické analyzátoři	1035

42. INSTRUMENTÁLNÍ ANALÝZA V KLINICKÉ BIOCHEMII A JEJÍ PRAKTICKÉ APLIKACE

Petr Štern

42.1. Instrumentace preanalytické fáze.....	1019
42.1.1. Pipety, byrety.....	1019
42.1.2. Dávkovače a dávkovací stanice.....	1019
42.1.3. Roboty.....	1020
42.1.4. Centrifugy	1020
42.1.5. Filtrace	1020
42.1.6. Postupy při koncentrování roztoků ...	1021
42.1.7. Míchačky, třepačky a míchací stanice	1021
42.1.8. Váhy.....	1021
42.1.9. Automatizace preanalytické fáze	1022
42.2. Odběr vzorku a jeho zpracování	1022

42.10.2. Speciální automatické analyzátoary.....	1036		
42.10.3. Kombinované automatické systémy ..	1036		
42.10.4. Konsolidace a integrace.....	1036		
42.10.5. Automatizace u lůžka pacienta.....	1037		
42.11. Jednotky v klinické biochemii	1037		
42.12. Bezpečnost práce v laboratorní medicíně	1038		
43. CHEMOMETRIE			
<i>Blanka Míková, Hana Benáková</i>			
43.1. Úvod.....	1039		
43.2. Základní statistické pojmy	1039		
43.2.1. Teorie chyb	1039		
43.2.2. Jednorozměrná náhodná veličina	1040		
43.2.3. Rozdělení náhodných veličin.....	1040		
■ Normální rozdělení $N(\mu, \sigma^2)$	1040		
43.2.4. Charakteristiky jednorozměrné náhodné veličiny	1041		
■ Charakteristiky polohy.....	1041		
■ Charakteristiky variability (rozptýlení)	1041		
■ Charakteristiky šikmosti.....	1042		
■ Charakteristiky špičatosti	1042		
43.3. Průzkumová analýza jednorozměrných dat.....	1043		
43.3.1. Postup analýzy dat.....	1043		
43.3.2. Metody průzkumové analýzy dat	1043		
■ Kvantilový graf	1043		
■ Diagramy rozptýlení.....	1044		
■ Krabicové grafy	1044		
■ Graf rozptýlení s kvantily.....	1044		
■ Kvantilo-kvantilový graf.....	1044		
43.3.3. Ověření základních předpokladů o datech.....	1045		
■ Určení minimální velikosti výběru.....	1045		
■ Ověření předpokladu nezávislosti prvků výběru	1046		
■ Ověření homogenity výběru	1046		
■ Ověření normality výběru	1046		
43.3.4. Transformace dat.....	1046		
43.3.5. Postup při nesplnění předpokladů o datech	1046		
43.4. Statistická analýza jednorozměrných dat.....	1047		
43.4.1. Základní pojmy teorie bodového odhadu.....	1047		
43.4.2. Robustní bodové odhady	1047		
■ Robustní odhady polohy a rozptýlení	1047		
■ Neparametrické bodové odhady....	1048		
43.4.3. Základy intervalového odhadu.....	1048		
43.4.4. Testování statistických hypotéz	1048		
■ Testy hypotéz o parametrech jednoho souboru.....	1049		
■ Testy hypotéz o parametrech dvou a více souborů.....	1049		
43.5. Korelační a regresní analýza	1050		
43.5.1. Korelace	1051		
43.5.2. Regrese.....	1053		
43.5.3. Porovnání předpokladů korelace a regrese	1055		
43.5.4. Vícenásobná regrese.....	1056		
43.5.5. Praktické využití korelace a regrese ...	1057		
43.6. Referenční hodnoty laboratorních vyšetření.....	1057		
43.6.1. Určení referenčního rozmezí.....	1057		
43.7. Statistické zpracování dat epidemiologických studií	1058		
43.7.1. Typy epidemiologických studií.....	1058		
43.7.2. Základní statistické ukazatele epidemiologických studií	1060		
■ Ukazatele asociace	1060		
■ Relativní riziko a poměr šancí.....	1061		
43.7.3. Analýza přežití.....	1063		
■ Tabulka přežití.....	1063		
■ Odhad funkce přežití podle Kaplana a Meiera.....	1064		
■ Coxova regrese	1065		
44. REFERENČNÍ HODNOTY LABORATORNÍCH VYŠETŘENÍ			
<i>Kateřina Mrázová, Petr Štern, Sylvie Štastná, David Zeman, Ivana Janatková, Tomáš Zima</i>			
44.1. Úvod.....	1069		
44.2. Referenční hodnoty laboratorních parametrů.....	1070		
SUMMARY	1103		
PODĚKOVÁNÍ.....	1104		
ZKRATKY	1105		
REJSTŘÍK.....	1123		